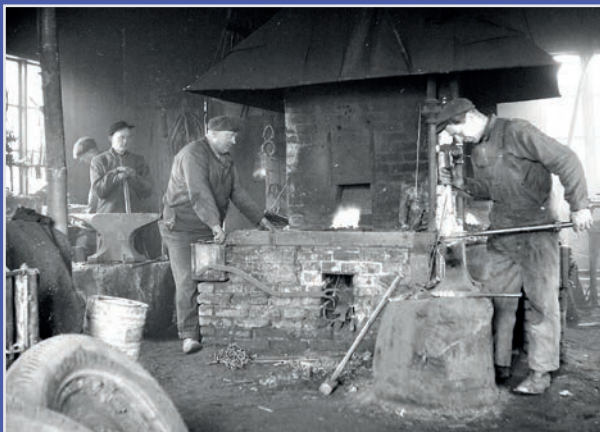

SÄVSJÖ HEMBYGDSFÖRENING

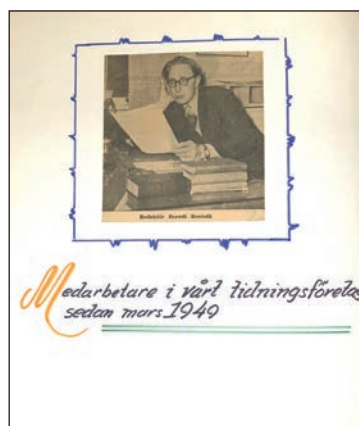
Årsskrift 2020

BROS = Berndt Rostedt, 1923-1997

Berndt Rostedt och Inga Källström

Blick på stan

Kom inte och säg annat än att stadsfullmäktige i Sävsjö består av en samling skickliga diplomater, som utöver sina statsmannafärdigheter även besitter en god portion humor. Det är u nämligen alldeles uppenbart, att de finurliga sävsjötyrannerna startat nådens år 1960 med att slå blå dunster i ögonen på grannkommunernas myndigheter genom att bi-bringa dessa den uppfattningen, att staden Sävsjö befinner sig i en synnerligen ömkansvärd situation. Eller hur skall man annars tolka det förhållandet, att sävsjöfullmäktige inställer sitt januari-sammanträde i brist på ärenden och sedan ägnar större delen av februari-mötet åt att diskutera stadens ruin och det omedelbara behovet av ålderdomshem. Fin taktik. Avsikten är ju hur tydlig som helst, oss sävsjöbor emellan. Naturligtvis kommer nu kommunal-gubbarna i Hjälmsebyd och Vrigstad att vekna och genast sluta upp med käbblet om enhets-skolan för att i stället ikläda sig tröstarens roll och föreslå att högstadiet förläggas till Sävsjö. Man ser i andanom hur Henning i Tråsås och Jönsson i Vrigstad just nu torkar en medlidandets tår ur ögonvrån.

Smålands Dagblads tidningsredaktion i hörnet Godtemplaregatan och Ö. Järnvägsgatan.
(Tavlan ägs av Lars-Åke Sandqvist)

IN MEMORIAM

BERNDT ROSTEDT
Till minne

Berndt Rostedt var i nära fyra decennier en kunnig och respekterad redaktör, för Smålands-Tidningen/Smålands-Dagblad i Sävsjö. Han blev liksom ett med Dagbladet.

Berndt kom som många andra journalister in i tidningsvärlden via idrotten. Det var för honom extra naturligt då han själv var duktig idrottsman med stavhopp som favoritgren. Idrottsintresset stod sig för övrigt livet igenom och var han inte själv på plats så blev det TV-soffan. Vid intensiva OS-sändningar tog han till och med ut semesterdagar för att inte missa något av de olympiska begivenheterna!

Berndt kunde sin stad utan och innan och missade sällan något i nyhetsväg. Till det mest läsvärda hörde hans Sävsjökrönikor "Blick på stan", välskrivna och fyndiga, allmänt uppskattade men av somliga fruktade.

Berndt Rostedt var en duktig tidningsman, principfast och rakryggad. Det han satte på pränt var noga genomtänkt och därtill välformulerat. Han gillade inga ingrepp i sina manus på huvudredaktionen.

Kvar finns det ljusa minnet av en kär och trofast vän, en glad friskus med gott humör och härlig humor. En hängiven Sävsjöbo som vid sin sida hade en fin livskamrat i sin kära Inga.

Arne Argus

Det pågår ett projekt i Sävsjö där industrier från 1864 och framåt dokumenteras. Allt material ska sedan läggas på en webbsida. Tillgängligt för alla. Bilderna på årsskriftens framsida visar interiörer från Söderquists mekaniska verkstad, Oscar Olssons tapetserareverkstad, Blomströms smedja samt Sävsjö Skofabrik. Samtliga bilder från omslagets sidor 1 och 2 är hämtade från Källströms Fotoarkiv genom Susanne Porsgaard.

www.hembygd.se/savsjo • plusgirokonto 49 87 13-7
savsjo.hembygd@gmail.com • swishnummer 123 449 31 10

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sävsjö Hembygdsförenings verksamhetsberättelse	4
Gästen hos prästen av Anders Blomstrand	11
Företagsamma kvinnor av Inger Högberg Vita bandet i Sävsjö	14
1915-2002 Ordföranden i Vita Bandet i Sävsjö av Inger Högberg	18
Så var det då det här med spriten av Inger Högberg	20
Systembolagets butik nr 0612 av Inger Högberg	22
Visste du att- av Inger Högberg	23
Systrarna Bergström av Monika Andersson	24
Kräftsumpen av Björn Karlstad	26
Josua och Folke Elwing - Sävsjöprofiler från förr av Hans Elwing	28
Stadshotellet som kom före staden av Bertil Zettergren	31
Sävsjöson som fått en minnesbyst av Inger Högberg	32
Minne från snickerifabriken Standard av Ingemar Book	34
Komstad kvarnby – en kulturmiljö att vårda av Olle Mill	36
Häradshäktet i Komstad av Olle Mill	38
Hingstastallet i Komstad av Olle Mill	39
Tidningsklipp från år 1960 av Maj-Sofie Andersson	40
Register över innehållet i årsskrifterna 1972-2006 finns i 2006 års årsskrift Register över innehållet i årsskrifterna 2007-2014 finns i 2014 års årsskrift Årsskrifterna från 2007 t.o.m. 2018 finns på vår hemsida www.hembygd.se/savsjo	

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2019-03-26 – 2020-03-30

Styrelsen har bestått av:

Ordförande (vald för 2019)	Bertil Zettergren
Vice ordförande (vald t.om. 2020)	Göran Svensson
Sekreterare (vald t.o.m. 2019)	Johnny Thorstensson
Kassör (vald t.o.m 2020)	Maj-Sofie Andersson
Ledamot (vald t.o.m.2019)	Barbro Eckerbom
Ledamot (vald t.o.m 2019)	Mona Brandin
Ledamot (vald t.om.2019)	Anna-Lisa Hansell
Ledamot (vald t.o.m. 2020)	Jan-Olof Johansson
Suppleant (Vald t.o.m 2019)	Barbro Carlson
Suppleant (Vald t.o.m 2020)	Börje Carlson

Årsmötet, tisdagen den 26 mars, var förlagt till Kulturhuset där 140 av föreningens medlemmar hade mött upp.

140 medlemmar kom till årsmötet

Sävsjöbälgarna inledde kvällen med musik och bjöd på mer under kvällen.

Ordförande Bertil Zettergren öppnade mötet och hälsade alla välkomna.

För årsmötesförhandlingarna valdes Jan Brandin och Ann-Christine Petersson till ordförande resp. sekreterare. Till protokolljusterare valdes Anita och Ingvar Castell.

Verksamhetsberättelse, bokslut och revisionsberättelse föredrogs och styrelsen beviljades ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2018.

Till ordförande för verksamhetsåret 2019 valdes Bertil Zettergren.

Omval gjordes av ordinarie ledamöter Jan-Olof Johansson, Göran Svensson och Maj-Sofie Andersson för åren 2019-2020.

Börje Carlson omvaldes som suppleant för två år 2019-2020.

Till revisorer omvaldes för år 2019 Bertil Bohman, Lennart Ljungqvist och ersättare Reine Nicklasson.

Till Jönköpings läns hembygdsförbunds årsmöte på Gummifabriken i Värnamo den 13 april valdes Bertil Zettergren och Maj-Sofie Andersson att representera Sävsjö Hembygdsförening.

Till ledamot för Komstad Kvarn år 2019 omvaldes Olle Mill med Bo Syrén som ersättare.

Till representanter i Sävsjö kommuns hembygdsråd för år 2019 omvaldes Johnny Thorstensson och Maj-Sofie Andersson.

Till ledamöter i valberedningen för år 2019 omvaldes Bengt-Göran Johansson och Harald Petersson, med Bengt-Göran som sammankallande.

Intendenter för Hembygdsparken utses av styrelsen liksom stugvärd och flaggansvarig .

Årsmötet fastställde oförändrad medlemsavgift 150 kr + 50 kr för familjemedlem.

Olle Mill informerade om Stiftelsen Komstad kvarn.

Årsmötesförhandlingarna avslutades och Jan Brandin tackade för förtroendet att leda dessa.

Blommor överlämnades till ordf. och sekr.

Föreningen är medlem i Jönköpings läns hembygdsförbund, Sveriges Hembygdsförbund, Hembygdsrådet i Sävsjö kommun och Stiftelsen Komstad kvarn.

Av Inger Högbergs värdefulla ljudinspelningar med äldre Sävsjöbor fick vi lyssna till hennes samtal med Ulla Asklund, Bengt Pettersson, Sigismund Janke och Ingegärd Sandestam.

Efter kaffepaus informerade Bertil Zettergren om att Elna Nilssons torpinventering av Norra Ljunga socken nu digitaliserats. Bo Thuresson och Åke Eckerbom har lagt in koordinater på torpen i Norra Ljunga och Hjärtlanda socknar och Leif Alderhammar har lagt in berättelser från Elna Nilssons torpböcker och nytagna bilder med koordinater på hemsidan. Föreningens hemsida administreras av Leif Alderhammar.

Hemsidans mailadress är www.hembygd.se/savsjo. Följ vår verksamhet på hemsidan! Där finns också bilder, artiklar, filmer och mycket mer.

Eva Mill informerade om sitt arbete med att digitalisera föreningens bilder. Hon fortsätter med våra föremål.

Blommor överlämnades till de medverkande i årsskriften som var närvarande på årsmötet, de var Inger Högberg, Gunilla Rydberg, Susanne Porsgaard och Björn Karlstad.

f.v. Jan-Olof Johansson, Inger Högberg, Gunilla Rydberg, Susanne Porsgaard och Björn Karlstad

Jan-Olof Johansson fick blommor för sitt arbete med bl.a. staketet, taket över ytterdörren och ledstängen vid trappan till Ljungastugan i Hembygdsparken.

Fågelholkar delades ut till Bo Thuresson, Åke Eckerbom och Eva Mill för deras arbete. Efter utdelning av vinster på lottringarna avslutades mötet med att Bertil Zettergren tackade närvarande medlemmar för visat intresse.

Styrelsen fortsatte med konstituerande möte. Göran Svensson omvaldes till vice ordförande, Johnny Thorstensson till sekreterare och Maj-Sofie Andersson till kassör.

Föreningen har haft sju protokollförda sammanträden.

I januari började styrelsen arbeta med att flytta arkivet från källaren under Savmans på Storgatan 18 till det nya, Elna Nilssonrummet, under biblioteket. Vi sorterade, gallrade och flyttade successivt under många pass, men har vid årets slut en del kvar.

Barbro Eckerbom i flyttagen

Föreningen fick som gåva av Gunnel Karlsson, Ekenässjön en vacker sekretär till arkivet. Den hade köpts av hennes mamma, Ebba Gustavsson på en auktion i Komstad och ägare hade varit Carl Svensson, Komstad (noterat på baksidan) som köpt den 1927. Sekretären har använts av kronofogden på 1700-talet vid indrivning.

Sekretär från 1700-talet gåva till arkivet.

Studiecirkeln med projektet Sävsjö Industrihistoria har pågått vår- och höstterminen i Medborgarskolans lokaler på Köpmangatan, efter att de stängde sin lokal i november har vi fortsatt i Vuxenskolans lokaler på Storgatan.

Parken och Ljungastugan städas höst och vår av styrelsen och en handfull hjälpsamma medlemmar.

Städpatrull i vårstädningen

Stugvärd och flaggansvariga har varit Anette och Peter Gunnarsson. Rabatten framför Ljungastugan som sköts av Mona Brandin har kompletterats med nya växter.

Kvarnstenen i Hembygdsparken som används till grill hade spruckit och gått av på mitten. Den har lagats under året. Ett par vissna rönнар och en hög björk, med risk att falla, togs ner och sågades upp till brasved. Jan-Olof Johansson, Bengt-Göran "Laban" Johansson och Tommy Nilsson tog sig an detta. Parken används flitigt av förskolebarn, skolbarn och fritidshem. Bl.a. är föreställningar med barnteater och Vallsjöskolans fritidshems "tomtesmyg" förlagda till parken.

Onsdagen 22 maj hade vi besök av klass 2 på Hägneskolan med 23 elever och deras lärare. Barnen fick besöka olika stationer för att se hur man gjorde förr i tiden t.ex. snickrade, skötte tvätten hur man bodde och vad man åt, hur man förädlade ull till garn som växtfärgades och stickades till kläder och så fick de titta på samlingen av gamla saker i Ljungastugan. I pausen serverades glasstrutar i parken.

Bertil Zettergren tog emot barnen i höghatt

Svenska Botaniska Föreningen står bakom "De vilda blommornas dag", i år söndagen den 16 juni.

Den firas i hela Norden och så även i Sävsjö, där Hembygdsföreningen som vanligt samarbetade med Naturskyddsföreningen. I år hade vi valt att titta efter vilda växter i centrala Sävsjö. Ett 30-tal intresserade drog iväg från St. Torget mot Socker-Klaras park och vidare längs Torkån in i Sanatorieskogen. Minst ett 80-tal arter hittades nära centrum. Medhavt kaffe dracks under tak i Perennparken Där fick vi en genomgång av Helen Höjjer som hade samlat in växter under vandringen och som vi nu fick repetera namnen på.

I år inföll midsommarafton den 21 juni och som vanligt stod hembygdsföreningen för en välbesökt familjefest i Hembygdsparken. Vädret var behagligt med 20-gradig värme. Det uppskattades att parken besöktes av 500-600 personer, mest barnfamiljer.

Från scenen spelade Sävsjöbälarna för dagen förstärkta med sång av Alice Bertilsson. Stången kläddes i parken under ledning av Jan-Olof Johansson. När den var lövad och klar bars den som vanligt upp under musik till sin plats på kullen.

Den översta kransen kom i år utanför stängen så man fick ta ner stängen, så kransen kom på sin plats. Det gick bra tack vare gott samarbete.

Kaffe med ostkaka och hembakat kaffebröd var uppdukat i kaffetältet.

Inger Högberg och Johnny Thorstensson langar ut ostkaka

Chenar Khadi och Bengt-Göran Johansson serverar kaffe och säljer lotter

Styltor och balansband prövades av många. Vid chokladhjulet och till godiset i marknadsboden var det ofta kö. Alice Bertilsson ledde lekarna runt stängen, dit många danssugna hade sökt sig och bildat flera ringar.

Alice Bertilsson med Sävsjöbälarna

Lottringarna med ostkakevinster som såldes bland besökarna blev ett gott tillskott till föreningens kassa och årets midsommarfest blev lyckad med vackert väder och många besökare.

Så kom juli månad med i år fyra söndagscaféer i Hembygdsparken med "sommarppratere".

Först ut den 7 juli var kyrkoherde emeritus Ulf Winter. När vi burit ut bord och bänkar kom regnskuren och då 80-talet besökare omöjligt kunde få plats inomhus sattes en högtalare ut och bänkarna torkades av, så de som inte fick plats i stugan fick sitta ute och kunde lyssna på Winters berättelse. Han började med att berätta om sin födelsebygd i Nordnorge och fortsatte med sjömanslivet som 14-åring, skådespeleriet och sjukvårdsarbetet innan han började sina präststudier i Lund. Hans första tjänst i Sävsjö varade en kort tid innan han blev ö-präst i Las Palmas. Han återkom till Sävsjö som kyrkoherde 1978 och fortsatte fram till pensioneringen.

Då valde han och hustrun Barbro att bo kvar i Sävsjö och bostaden finns nu vid Stora Torget.

Ulf Winter får en bukett vilda blommor av Bertil Zettergren

Kaffebordet är dukat

Söndagen den 14 juli gick i vattnets tecken, då vi hade bjudit in badhusföreståndare Marie-Louise Strömqvist för att berätta om sitt arbete på Familjebadet. Hon har arbetat där nästan 30 år från badhusets öppnande 1990 och på senare år som föreståndare.

Vi fick en inblick i badhusets omfattande verksamhet med babysim, simskola, vattengympa, spinning med mera. Hon berättade om allt arbete som krävs för att badhuset ska fungera, något som vi som utnyttjar vårt fina badhus kanske inte tänker på. Denna söndag bjöd på vackert väder så publiken som tagit plats på bänkarna för att lyssna på intressant föredrag av Marie-Louise fick en fin eftermiddag i parken.

Marie-Louise Strömqvist "Milo" föreläser på trappan

Ingen ville bada i baljan!

Den 21 juli berättade David Gunnarsson, Norra Ljunga om hur han började måla tidigt, något som gjorde att han mår bra. Efterhand började han måla ishockey-målvakternas hjälmar i Vrigstad och Sävsjö och hans skicklighet spred sig först till Bosse Ahl i HV71 sedan till Djurgården och Brynäs ishockeymålvakter. Dessa blev NHL-proffs i Nordamerika med hjälmar målade i Davids ladugård i Norra Ljunga. Hjälmarerna är personliga och berättar målvaktens historia. David har 60 % av marknaden och alla NHL-lagen bär hans masker. Omkring 100 personer lyssnade vid kaffeborden i parken.

På bilden syns överst f.v. Stig och Irene Karlsson och Ivar Andersson, närmast f.v. Anita och Ingvar Castell, Fred och Siv Classon, Ann-Helen Lanquist

David Gunnarsson med en av sin målvaktshjälmar

Sommarpratarna i sommarens sista café med behagligt sommarväder den 28 juli var Sävsjö Trädgårds representant Johanna Mattsson. Det var de planfria järnvägs korsningarna som kom 1995 som satte fart på anläggandet av parker och grönområden i Sävsjö. Hon berättade om hur hon uppvuxen i Källäng, känt för sin fantastiska trädgård, fått med sej kunskaper som hon har haft nytta av i olika trädgårdsjobb. Hon har även gått i skola hos förre stadsträdgårdsmästare Stefan Lagerqvist. Hon gav bl.a. tips om hur man bör planera en trädgård och slog ett slag för direktkompostering. Vi hade uppmanat gästerna att ta med egna växter från sin trädgård att byta eller ge bort. Detta hade hörsammats av några.

Johanna hade också tagit med en låda växter som hon delade ut till besökarna.

Johanna Mattsson föreläser

Den 24 oktober åker styrelsen på studieresa till g:a Hjälmteryds prästgård där Jonas Nilsson tog emot oss och guidade runt också i den gamla kyrkan. Han berättade bl.a. om projektet Ultima Familia som han och Elisabeth Hernestrand lagt ner mycket intresse och arbete på.

Lördagen den 16 november anordnades Kulturföreningarnas dag på Kulturhuset och där deltog vi med att visa material från vår verksamhet. Styrelsen turades om att representera vår förening.

Lördagen den 9 november var det dags för Arkivens dag och i år var temat "Gömt eller glömt". Eftersom det pågår arbete med att sätta koordinater på torpen tog vi upp dem på en utställning med bilder som Bo Thuresson och Susanne Porsgaard hade tagit fram.

f.v. Yvonne Karlstad, Bo Turesson, Susanne Porsgaard, Christina Lindstrand och Åke Eckerbom

Vi visade också några saker från våra samlingar med anknytning till torparlivet.

Ing-Mari Selstam Gustafsson och Arne Gustafsson

Detta fanns i biblioteket och fick stå kvar några veckor.

Denna lördag den 9 november öppnade vi vårt nya arkiv, Elna-Nilssonrummet, för första gången för allmänheten. Många intresserade sökte sej ner en trappa och fick en uppfattning om allt som finns där som man kan få ta del av.

Där visades en torpfilm och kaffe med Kronans kaka serverades.

I fortsättningen har arkivet öppet på måndagar kl 16-19.

Vi hade som vanligt vårt stånd på Köpmangatan under julslytningen lördagen den 30 november.

Vi turades om att snurra tombolan och chokladhjulet och bl.a. de av Jan-Olof Johansson tillverkade trähäst och julgris lockade lottköpare.

Inez Classon vann julgrisen här med väninnorna Eivor Svensson och Sonja Blomstrand

Glada vinnare var Peder Krantz och Sven-Olof Svensson.

Sista arrangemanget på verksamhetsåret var söndagen den 12 januari när det traditionella husförhöret ägde rum i Ljungastugan.

Ulf Winter höll förhöret med tema Maria som han gav en fin bild av. Han skickade ut frågor till gästerna som var både lätta och svåra. Kunskapsgraden varierade, men alla blev godkända. Vid orgeln satt i år Birgitta Bjenning och ackompanjerade till psalmerna bl.a. om Maria. Hon spelade också ett knippe julmelodier. Vid brasan serverades kaffe och ostkaka. Stugan var så gott som fullsatt denna januarikväll.

Ulf Winter ledde husförhöret

Birgitta Bjenning vid orgeln

På släktforskningen dag lördagen den 17 januari hade vi öppet i arkivet för släktforskarna.

Nu ska arbetet med den populära årsskriften göras klart och skickas ut till medlemmarna i god tid före nästa årsmöte.

Medlemsantalet har ökat med 24 till 580.

Föreningen har erhållit kulturbidrag på 75.000 kr som hjälp till hyran för nya arkivet på i år 93.000 kr. Vårt tidigare anslag på 5.000 kr togs bort.

Ekonomi i föreningen är god.

Stort TACK till medverkande i våra arrangemang samt alla som med arbetsinsatser, gåvor eller på annat sätt möjliggjort föreningens verksamhet.

2020-01-31

Styrelsen

Anders Blomstrand bläddrar i gästboken från sitt barndomshem

GÄSTEN HOS PRÄSTEN

AV ANDERS BLOMSTRAND

Ett besök i den gamla gästboken i Vallsjö prästgård

Förutom att en prästgård skulle vara tjänstebostad åt den ordinarie prästen och innehålla pastors-expedition skulle den också vara ett öppet hus för hjälpsökande och gäster. Ett par tre rum i fil kunde ta emot få eller många gäster. Dessutom ett par gästrum på ena gaveln. Det förutsattes och var en slags förväntan att prästfrun skulle vara en välkomnande värdinna. Till sin hjälp blev det ofta nödvändigt att anställa hembiträde. Något representationsbidrag utgick inte och prästfrun förväntades ställa upp utan särskild ersättning. För somliga var det betungande, för andra en spännande uppgift.

Jag har ärvt Margit och Harald Blomstrands gästbok med många intressanta namnteckningar som kan initiera minnen.

Den omfattar tiden augusti 1930 till oktober 1959 och 100 skrivna sidor.

Här är stickprov i boken som kan intressera. De allra första gästerna berättar Mor om. Man hade ställt fram fina tårter som present. Det blev för mycket och den unga prästfrun sa till en av de unga kvinnorna: "Ta gärna med en tårta hem" - "Nähä, jallier inte tåta", blev svaret.

Naturligtvis var det den nära slakten, som var de första att skriva in sig i den bruna boken. Den första kollegan kom efter några veckor och hette Wallis Wendel och något senare fars chef, kyrkoherden David Bäckman, Norra Sandsjö, som Vallsjö då hörde till. (Det var till honom jag ropade i tre-fyraårsåldern: "Inte gå i jordgubbslandet, farbror David!!") Nästa kollega på besök hette Rupert Sandblom i Hjärtlanda. Han ägde ett terrarium.

Så kommer med kraftfull handstil Gottfrid Klingner, kyrkoherde i Masthugget i Göteborg. Han sades vara Svenska kyrkans starkaste präst bland busarna i hamnen. Han betydde mycket för Harald, som ”praade” hos honom på 1920-talet. Han slutade sin hälsning med Davids psalm 121.

Några andra kända prästmän på besök var Anders Blomqvist i Jönköping, Gustaf Pontén, som varit tjänstgörande före Far. Så kommer Axel Franzén, A. W. Nilsson och med stora namnslängor Gunnar Sandberg, alla kända sävsjöbor. Då är vi framme i december 1930..

Bland 1931 års gäster märker jag Torsten Heldt, fängelsepräst i Stockholm, som återkom flera gånger. Jag minns hans stora schäfer Tussan. Husse sa om sin respektingivande hund: ”Tussan är så snäll, så snäll, så om du varit människa skulle du ha varit pingstvän”.

Samuel Palm från Samariterhemmet i Uppsala – far till blivande författaren Göran Palm, kom i november -31.

Ett kärt besök fick man dec -31 av prostraparet Erland och Maj Björck från Kalmar. Där hade Far fått bo under gymnasiståren i Domprostgården.

Den 19 augusti 1933 lägger jag märke till Adelheid von Smiterlöv och hennes nära väninna Hanna Borrie. De kom från Tagels gods i Mistelås socken, där farfar Theodor varit präst. Hanna Borrie var en känd konstnärinna utbildad på Valands konstskola. Gunnar Helén skrev en bok om Adelheid von Smiterlöv: ”Fröken på Tagel”.

Min syster Anitas dop den 7 mars -34 besöktes av 23 sävsjödamer såsom Märtha Holm, Alma Ringius, Olga och Tekla Carler, Kristina Johansson (Tant Tin) m.fl.

17-18 juli 1935 kom Elsa Styffe med man. Hon kom att bli en familjevän, som ofta återkom. Hon var en mycket färgstark, konstnärligt lagd karlskronadam, som en gång blivit konfirmerad av morfar, prosten Carl Johan Berger.

Hon kom senare ofta med ett par stora koffertar och stannade ett par veckor. Hon hjälpte Mor Margit med sömnad och till små teaterföreställningar med ungdomar. Hon hade ett Amerikaförflutet och upplevdes nog en smula exotisk.

Hon hade talets gåva och var givmild. Det gick en våg av intresse bland sävsjödamer när ”Elsa Styffe kommit till stan”.

Interfolierat fyller släkten gästbokens sidor. De båda gästrummen används flitigt. Göteborgsläktingarna kom gärna på vinterlovet för att åka skidor. Men det ena rummet var mera avsett för de många pastorsadjunkter, som då och då placerades hos Far. Vi barn blev goda vänner med unga präster, som hade dålig lön men fritt vivre hos kyrkoherden. Torsten Sahlström var ett halvår 1938 och skriver Tack! Det blev med åren många innehavare av adjunktskammaren som Bertil Jannert, Nils Haggren, Birger Corenius, Rudolf Walldén med flera. Gösta Sundberg var ordinarie kyrkoadjunkt från 1941 till 1956 och bodde privat.

Göteborgsförfattarinnan Jeanna Oterdahl var på besök 30-31.10 1938 och återkom flera gånger. Hon blev vår syster Mujes (Maj) gudmor.

Maja von Sydow 9.7 1939 gammal vän på Fars sida. Ödesdiger sommar. Tänk om man visste då vad som komma skulle!

Hans Björklund skriver kinesiska tecken, förmodligen en kinamissionär. Eftersom Far var son till indienmissionärer fanns längre fram i gästboken många missionärsnamn.

Van Zonneveld från Sassenheim var lökodlare i Holland. Han hade någon släktrrelation i Sävsjö och var angelägen om att uppsöka prästen.

Från Trichinopoly i Indien kommer 3-4 januari 1940 den kände missionären Johannes Sandegren, biskop i den lutherska tamulkyrkan, god vän med familjen. Han skriver en lång rad med tamuliska hälsningar.

(Harald blir kyrkoherde i Vallsjö-Norra Ljunga 1940 och staden Sävsjös förste kyrkoherde 1947 och kontraktsprost i V. Njudung 1942)

Stiftsnotarien Erik Hård af Segerstad 2-3 dec. 1940 skriver: ”Allt man kunde önska sig utom äldre kyrkoböcker”. Han var en skicklig släktforskare. Skulle man släktforska på den tiden fick man komma personligen till pastorsexpeditionen eller åka till landsarkivet i Vadstena.

Den 12.1 1942 skriver vår finska flicka Kaarina Kuurma från Viborg sin namnteckning. Hennes familj hade fått två timmar på sig att fly, när

ryssarna erövrade Karelen. Mor var mycket engagerad, när "Finlands sak var vår", t.ex. tillsammans med doktorinnan Tehler. Hon hade en son som var frivillig pilot i Finland. Hon visade mig en rysk pistol som sonen erövrat. Det såldes små finska pappersflaggor till finlandshjälpen liksom man stickade "hjälmkydd". Många svenska hem uppläts åt finska barn under Finlands båda försvarskrig mot Ryssland. Viss kritik har framförts mot att man skickade över barnen till Sverige kanske bara med en adresslapp runt halsen. Men vad var egentligen alternativet?

Operasångerskan Gertrud Pålsson-Wettergren 24.7 -42 var god vän med fröknarna Carler. Hon återkommer flera gånger, t.ex. 8/5 1946 och håller konsert.

"Till forna år min tanke går
Jag äger i mitt sinne så månet vackert minne
Från denna bygd uti dess hulda skygd
min bästa tid förflöt."

Vallsjö den 29/11 1943
Herbert Johansson " (Tidigare präst i Vallsjö)

"Tack för allt jag fått under min adjunktstid i Sävsjö. Jag skall minnas Sävsjö med glädje!
- Tack ni rara "småttingar" också.

1 juni 1944
Nils Haggren"

Den 19 oktober 1945 skriver Stina Sandin (pensionatet) sin namnteckning tillsammans med Jocefa Gebrowcer, som skriver en längre text, som jag tyder som polska. Ja, kriget var ju slut.

"Hur djupt jag vemod känner, jag finner att på nio (!) år, jag icke gästade dessa vänner.

- eller lugn jag åter går – ty allt jag funnit gott att åse, och fina äpplen fick jag i min påse.

Hjärtligen
Suno Ohlander Den 4 sept 1946 "

(Kyrkoherde i Ljuder. Far till sedermera landshövdingen Anita Bråkenhjelm)

31.12 1946 blev Sävsjö stad. Biskopsparet Brita och Yngve Brilioth besöker prästgården och staden. Brita var dotter till f. ärkebiskopen Nathan Söderblom. Firade sin 50-årsdag just denna dag.

Afton med konfirmanderna och deras föräldrar 7 juli 1947

19 föräldrar börjar med Alvar Näslund

16 konfirmander börjar med Birgit Larm

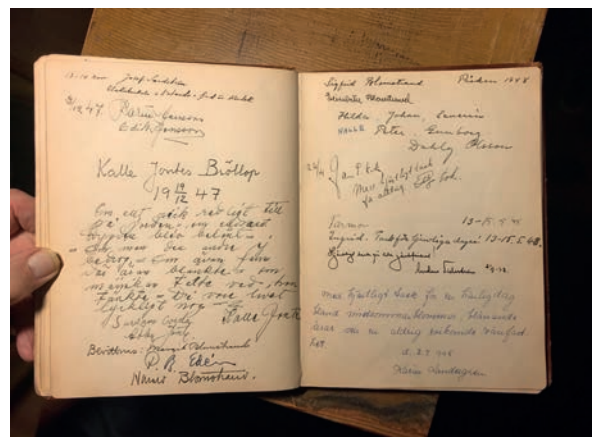
Kalle Jontes Bröllop

19 19/12 47

"Om allt gick redigt till på jorden, =om endast Dygden blev belönt = om man den andre ej bedrog = om äran fanns där äran blänkte = om mänskan talte vad hon tänkte = Då vore livet lyckligt nog-

Sursum Corda Kalle Jonte Ebba Jonte"

Bevittnas: Margit Blomstrand P.B. Edén
Harald Blomstrand

En sida i gästboken för Kalle Jontes bröllop 1947

Fredrik Landergren och dottern Karin Landergren dagtecknar 29/9 1947 Det var i de dagarna den gamle häradshövdingen flyttade från Domargården till Kungälv.

Pro Vero i Växjö tackar för allt det myckna vi fått i Sävsjö 24-25/9 1949 (Kristna gymnasiströrelsen). 12 namn Harald Linder börjar.

1949 den 21-22 nov. Adolf Kloo på församlingsvecka (Originell västgötapräst. folktalare)

Fortsättning på 1950-talet

FÖRETAGSAMMA KVINNOR

AV INGER HÖGBERG
inger43.hogberg@gmail.com

Hanna Nilsson Vita bandets första ordförande

VITA BANDET I SÄVSJÖ 1915-2002

Den 7 september 1915 samlades 18 kvinnor i Sävsjö för att bilda en lokalförening av Vita Bandet.

Vita Bandet, en rörelse som startat i Ohio USA av Frances Willard 1873.

Upphovet var kvinnor som träffades i kyrkor för att be och sedan marschera till barer för att uppmana ägarna att stänga dem.

De som sympatiserade knöt ett vitt band runt armen, det som senare utvecklades till Vita Bandets symbol den vita rosetten.

Den vita rosetten Vita bandets emblem

Parollen löd:

”Vårt folks befrielse från rusdryckerna och uppbyggandet av en sedligt stark nation”

Emelie Rathou var den som startade rörelsen i Sverige år 1900. Hon betonade kvinnans sociala ansvar. Man bör ha i åtanke att detta sker parallellt med kampen för kvinnlig rösträtt och kampanjen mot den lagligt reglerade prostitutionen.

Det bildades snabbt ett hundratal lokalföreningar i landet.

Vilka kvinnor var det i Sävsjö som engagerade sig i samhällsfrågor 1915?

Hanna Nilsson blev den första ordföranden. Född 1879 gift med K H Nilsson bleckslagare från Västergötland som blev fabrikör i Sävsjö och drev AB Bleckindustri. Engagerad i municipalnämnden, fullmäktige, fattigvårdsstyrelsen och missionsförsamlingen.

När maken avled 1922 övertog hon ledningen av företaget.

Hon var ordförande i Sävsjös Vita Band -förening till 1932 då hon flyttade till Jönköping.

Ina (Katarina) Sundell sekreterare Född 1880 gift med handlanden och samhällets förste municipalkamrer Theodor Sundell. En dotter, Signe Elvira. Bodde på Vrigstadvägen 7 Pinuten och därefter på Köpmangatan. Paret tillhörde missionsförsamlingen och Ina var ledamot i den Sociala kommittén.

Emilia Pettersson kassör Född 1876. När hon avled 1966 hade hon varit medlem i 50 år. Dotter till Klas Peter Gustavsson Mejensjö Norregård. Gift med Sven August Pettersson. Inga egna barn men två fosterbarn. Harry ”Skuggan” Johansson född i Stockholm och Edit Doris Kristina Engström. Bodde på Gustafsborg 57 och Sandsjövägen 16 Liljeholm eller Källedal.

Maken Sven August från Aneboda står som f.d. hemmansägare, husägare, snickare och slutligen hantlangare.

Ledamöter var:

Ellen Malmqvist

Folkskollärare född 1871. Utbildad på folkskoleseminariet i Kalmar. Styrelsemedlem i Hembygdsföreningen. Ägde fastigheten Köpmangatan 5. Hon tog hand om sex syskonbarn som blivit föräldralösa. Bl. a. Torsten "Kulan" Malmgren.

Anna Vide

Född 1879 i N Sandsjö. Började som småskollärare i Vallsjö 1903 och gick i pension 1940. Utbildad i Vetlanda. Mycket omtyckt av eleverna.

Anna Moberg

Född 1836, änka bodde hos dottern Amanda och svärsonen Axel Svensson i Pinuten Vrigstadvägen 7. Avled 1917.

Agnes Johansson, Hulda Falk och Ella Gustafsson

Det enda vi vet om dessa är att de titulerades fröken.

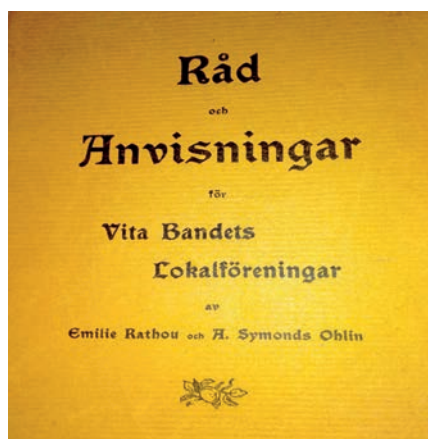
(Den som vet mer om dessa damer kan ta kontakt med Hembygdsföreningen)

Man hade ett möte i månaden, årsavgiften var 1 kr och kakan till kaffet fick kosta max 6 öre.

Vita Bandets program

Vita bandets ledord För Gud, hem och alla land

Hanna Nilssons exemplar av Vita bandets Råd och anvisningar

- Alkoholfri kultur
- Världsfred
- Kvinnornas medborgarfostran
- Samhällshygien
- Socialt välfärdsarbete
- Den allmänna moralens höjande

Vita Bandets kvinnor var först med att öppna barnkrubbor, semesterhem för trötta husmödrar och hemsysterverksamhet. Man skapade också den första kvinnliga alkoholistanstalten.

Utåtriktad verksamhet på hemmaplan

Rudolf Dalborg f 1920 minns att han som pojke fick följa med sin mamma och fruarna Sättergren, Hanna Nilsson och Berglund till Uppåkra. Damerna och Rulle gick till fots med kaffekorgar för att undfägna patienter och personal på vårdhemmet Solhem.

På 60-talet anordnade Vita bandet kurser i sömnad, vävning, spädbarns- och mödravård och konservering. Under Sävsjöutställningen 1956 hade man en monter med alkoholfria drycker. Man ordnade grötfester i Missionskyrkan för gäster från olika vårdinrättningar och kamratföreningen Länken. 1973 när Lola Nordfors var ordförande bjöds på sång av Maria Svensson och Artur Persson, uppläsning av Rut Samuelsson och kaffe med ostkaka till.

Stig Klerelid spelade och som avslutning lästes Fader vår.

Medlemmarna besökte ungdomsgården, pensionärs- och ålderdomshemmet och DHR:s anläggning Solglimten vid Eksjöhovgårdssjön. Det anordnades kvinnoträffar på församlingshemmet, cirklar, konfirmandträffar och skolbesök om droger.

Vita Bandet hade en representant i Sävsjö allmänna nykterhetskommitté och i ungdomsrådet i Sävsjö.

Man bekostade flera fadderbarn bl. a. i Indien. Låmnade bidrag till Sjömansinstitutet, Baltiska - och Slaviska missionen, rådgivningsbyrån för alkoholister i Stockholm och RIA-center i Nässjö där man också gjorde besök.

CP-vården engagerade och Vita Bandet i Sävsjö var med och bekostade sommarläger för CP skadade flickor och en barnkoloni i Vejbystrand.

Distriktet drev åren 1934-65 vilohemmet Toranäs utanför Nässjö.

Centralt lämnades motioner som handlade om -stöd för Margot Wallström gällande lagstiftning om begränsning av inköp av alkoholdrycker. -ifrågasättande av TV reklam för Pripps blå och vinreklam i Aspegrens program Mitt i maten och i Emmas kök.

1999-2001 var Birgitta Johansson ordförande. De åren samlade man grupper med olika teman såsom, "Att vara invandrarkvinna", "Den som blivit ensam", "Efter skoldagen" och "Drogfri kultur".

Man bedrev fadderverksamhet, lägerverksamhet och lämnade ekonomiskt bidrag till kvinnor i fängelse i Riga.

Lillie Carlsson, Elsa Johansson (Denke), Svea Hjertberg, Hildur Johansson, Elsa Karlsson, Anna- Lisa Ljunggren, Karin Nilsson och Hulda Johansson i Skrivaregården.

Föreningen

Medlemsmöten höll man hemma hos varandra. Årsmöten och större sammankomster förlades till Missionskyrkan eller någon enstaka gång till Baptistkyrkan. Svenska kyrkans präster som bl.a. Gösta Sundberg medverkade likaväl som pastorer som Arne Brånäs och Verner Ahlberg.

Många av medlemmarna tillhörde missionsförsamlingen, bodde i Mejensjö, Komstad, Sävsjöbyn eller i Ljungadelen av Sävsjö.

Gemensamt för Vita Bandets kvinnor var att de engagerade sig i samhällsfrågor, öppnade sina hem och hjärtan för medmänniskor och tänkte praktiskt.

Glimtar från några möten

1927

Möte hos Alva Ek. Emelia Petersson höll parentation över Emelia Johansson medlem sedan starten 1915. Styrelsen bestod av Svea Hjertberg ordf. Alva Ek kassör, Elina Ekdal sekr., Karin Andersson, Hilma Mejenqvist, Anna Falk, Sofia Olsson, Hulda Carlström och Elsa Karlsson. Styrelsen samlades på Du Nord.

1960

På lördagen öppnade Lola Nordfors mötet och berättade om Sävsjö.

Angelägna frågor:

-Anslag till en alkoholistdispensär i Stockholm och flickhem i Stockholm

-Fredsarbete.

-Livsmedelsproduktionen måste öka eftersom det finns människor som svälter. Vi måste lära folken i de underutvecklade länderna att använda moderna verktyg och maskiner. Lär dessa folk att äta fisk.

Mötet avslutades med att syskonen Ingrid och Gunnar Ek spelade fyrhändigt på piano och Elsie Henriksson sjöng.

Vita bandets annons 1962

1965

Föreningen fyllde femtio år och det firades en lördagskväll i Missionskyrkan i närvaro av 70 medlemmar och inbjudna samt stadsfullmäktiges ordförande David Holm och stadskamrer Lennart Lernhage.

Högtidstalaren gjorde en historisk tillbakablick på de femtio åren och nämnde Sigyn i den nordiska gudasagan som en symbol för kvinnans uppgift att lindra plågor och plåstra om skadade människor i vidare bemärkelse.

Hederstecken för visad trohet mot Vita Bandets ideal och idéer fick Lillie Carlsson, Elsa Johansson, Svea Hjertberg, Hildur Johansson, Elsa Karlsson, Anna- Lisa Ljunggren, Karin Nilsson och Hulda Johansson i Skrivaregården. Även Elina Ekdal, Anna Falk och Emilia Pettersson ingick i denna grupp men kunde ej närvara.

Tal och gratulationer framfördes för nykterhetsnämnden av kvarnarbetare Valfrid Fogelström, Arvid Blom för Länkarna och Sävsjö allmänna nykterhetskommitté och Martin Kling för MHF.

Ordförande Lola Nordfors överlämnade boken "Vita Bandet 1901-1961" som gavs till Sävsjö stad för att ingå i det nyöppnade stadsbibliotekets samlingar. Festligheterna inramades med sång av Elsie

Henriksson och avslutades med tesupé i lilla salen där också fru Rehn Granmo berättade om arbetet vid alkoholistdispensären i Stockholm.

1975

Firade man 60-årsjubileum i Missionskyrkan och lyfte fram valspråket: "För Gud, för hem och alla land"

Medlemsavgiften var 15 kr/år. Stina Svensson underhöll på piano och Göran Sundkvist sjöng. Lola Nordfors var ordförande och i styrelsen ingick Elisabet Melin, Brita Isacson, Ellie Crona och Elsa Karlsson.

Hederstecken delades ut för 25 års medlemskap till Rut Samuelsson (folkskollärare), Greta Linder, Sigrid Forsström, Rut Andersson, Ester Johansson, Astrid Gustavsson, Elisabeth Melin, Karin Lindqvist, Sylvia Svensson, Alma Wetterholm, Astrid Karlsson och Gerda Persson.

Lola Nordfors i mitten, året var 1973

1983

Greta Samuelsson bjöd in till föredrag om krukväxter.

1985

Firade man 70-årsjubileum. Ingeborg Linusson erhöll guldmärke för trettioårigt medlemskap. Monica Carlsson upptogs som ny medlem. Te och smörgåstårter serverades. Gratulationer till föreningen framfördes av kommunfullmäktiges ordförande Anders Börjesson och av Sigrid Lindström för IOGT-NTO. Pastor Karl Erik Börjesson framförde missionsförsamlingens hälsning.

Girlpower

Så beskriver Svea Hjertbergs barnbarn sin mormor. Hon blev medlem i Vita Bandet 1936 och får representera de utåtriktade och medvetna kvinnorna i Vita Bandet. Svea föddes i Skede socken 1898. Närde en dröm att bli lärarinna men omständigheterna ville

något annat. 1922 träffade hon Erik på ett kalas i Skumma (Skede) och blev bondmora i Mejensjö. De fick två döttrarna Doris och Aina.

Hon var med i kyrkliga syföreningen, barnavårdsnämnden, Rädda Barnen och SLKF. Öppnade sitt hem för sommarbarn och fyrtiotalets beredskapspojkar. Johnny Grönwall glömde aldrig somrarna hos Svea.

Hon vävde, broderade, saftade, syltade, gjorde korv, leverpastej och ostkaka. Fångade kräftor och plockade bär. Skötte ladugård och lagade staket. Ordnade stora middagar för släkt och vänner.

Mitt i skörden var hon en strålande värdinna och bjöd släkten på både mat och husrum när de hade semester.

Berättade roliga historier ur verkliga livet. Retades och skräddade inte orden, men talade aldrig illa om någon. Hon blev en bra kvinnlig förebild för sina tre dotterdöttrar.

Svea Hjertberg på utflykt med Vita bandet

Medlemsutveckling

Tisdagen den 7 september 1915 startade föreningen med 18 medlemmar. 1959 var det 66 medlemmar men 1970 var det fler som avled eller lämnade föreningen än som gick med. På nittioalet sjönk medlemsantalet från 35 till 26 medlemmar.

Sista klubbslaget

Birgitta Johansson som var den sista ordföranden berättar att när man gick in i ett nytt sekel var det dags att lägga ner föreningen. Måndagen den 11 mars 2002 kl. 13.00 i Frälsningsarméns samlingslokal slog ordförande Birgitta Johansson klubban i bordet en sista gång och riktade ett varmt tack till de 13 medlemmarna.

Samhället hade förändrats och tagit över ansvaret för mycket av det Vita Bandets kvinnor kämpat för. Kampen hade inte varit förgäves.

ORDFÖRÄNDEN I VITA BANDET I SÄVSJÖ

AV INGER HÖGBERG
inger43.hogberg@gmail.com

Hanna Nilsson f 1879 g m KH Nilsson bleckslagare från Västergötland som blev fabrikör och drev AB Bleckindustri. K H kunde så småningom bygga ett pampigt bostadshus på Storgatan 7 och blev sedemera butiksägare. Hanna tycks ha varit en driftig kvinna. Mor till fyra barn Birgit (g m med kand Sune Teorin), Astrid, Eva och Roland. Engagerad i municipalnämnden, fullmäktige, fattigvårdsstyrelsen och missionsförsamlingen. När maken avled 1922 övertog hon ledningen av företaget.

Hon var Vita Bandets första ordförande när föreningen i Sävsjö bildades 1915. 1932 flyttade hon med sina barn till Jönköping.

Ester Nyberg f 1891 i Göteborg och g m predikant P O Nyberg i missionsförsamlingen. Familjen bestod av makens två barn i ett tidigare äktenskap och en gemensam dotter Ulla Brita f 1926 och de var hyresgäster hos KH och Hanna Nilsson.

Svea Hjertberg f 1898 d 1980 g m lantbrukare Erik Hjertberg i Mejensjö. Medlem i SLKF (Svenska Landsbygdsförbundets Kvinnoförening), kyrkliga syföreningen och barnavårdsnämnden. Två döttrar, Doris och Aina. Medlem i Vita Bandet från 1936.

Elsa Elwing

Klara Krafft f 1883 g m Oskar Krafft möbelsnickare och musiker på Skogsgatan 7. Tre barn Margit, Ragnar och Elsa. Klara avled 1932.

Sofia Olsson

Emilia Almqvist hedersordförande f 1877 d 1963. Medlem från 1915. Kappsömmerska med egen fastighet, Vrigstadvägen 5. Syster till Oskar Almqvist. Medlem och söndagsskollärare i missionsförsamlingen.

Lillie Carlsson som tillsammans med maken Egon drev Centrumaffären vid Stora torget. Aktiv medlem i Vita Bandet från 1934 till 1975, lottakåren och hembygdsföreningen. Två döttrar. Affären upphörde 1974.

Hildur Johansson medlem i Vita Bandet från 1935 till 1965.

Astrid Gustavsson f 1904 d 2002 g m lantbrukare John Gustavsson i Mejensjö. Tillhörde styrelsen för Vita Bandet fram till 1965. Medlem i missionsförsamlingen och

centerns kvinnoförbund. Tre barn, Ingvar och tvillingarna Kerstin och Ingrid.

Elsa Karlsson f 1898 d 1987, barnmorska och politiker för Folkpartiet. Medlem i Vita Bandet från 1936 och styrelseledamot 1940-1969.

Ingrid Mallander f 1913 i Hjärtlanda g m Henrik Mallander. Hon arbetade på Sjukstugan och omkom vid en bilolycka 1969. Aktiv i Vita Bandet och Missionskyrkan.

Lila Nordfors ordförande 1955-1981

Lola Nordfors f 1909 g m läraren Daniel Nordfors. Lola, döpt till Viola, var driftig och under många år Vita Bandets ansikte utåt. Ordförande 1955-1981. Vice ordf. 1982. Hon och maken Daniel kom från Örebro 1945 och gifte sig året därpå. Daniel var son till en predikant och Lolas far var skoförman. Innan hon kom till Sävsjö arbetade hon i Byréns skoaffär i Örebro. Lola var mycket aktiv i missionsförsamlingen som styrelsemedlem, kårchef för scouterna tillsammans med Birgitta Johansson och Maja Westlund och hon sjöng i kören.

Paret Nordfors bodde först på Eksjöhovgårdsvägen och därefter på Björkängsgatan 6. Daniel avled 1989 och Lola 1991. De är begravda i Örebro. I deras dödsannonser står syskonbarn som närmast sörjande. I båda annonserna finns Daniels dikt.

 Vår Faster
Viola (Lola)
Nordfors
 * 19/12 1909

har i dag stilla insomnat i
 tron på sin Frälsare och
 lämnat oss, övrig släkt och
 vänner samt Sävsjö mis-
 sionsförsamling.

Sävsjö den 1 april 1991
 Håkan och Peter
 med familjer

---

*Den håller nog Din silvertråd
 Du lever ju av Herrens nåd
 Och när den brister sist en
 gång
 Det klingar som av jubelsång.
 D.N.-S*

Begravningsgudstjänsten
 äger rum i Sävsjö missions-
 kyrka tisdagen den 9 april
 kl 12.00.
 Efter akten inbjudes till
 minnesstund på Eksjöhov-
 gårds Wårdshus.
 O s a senast lördagen den 6
 april kl 12.00 till begravn-
 ingsbyrå tel 0382/100 14.
 Tänk på Sävsjö missions-
 församlings minnesfond
 postg 36 53 44-1.

Lola Nordfors dödsannons med dikt av maken Daniel

Greta Samuelsson var ordf 1982-1989. Hon avled 2002

Birgitta Johansson var Vita Bandets sista ordföranden 1990-2002.

Birgitta började jobba när hon bara var femton år med att sköta hushållet åt Maj Andersson i Lönn. Utbildade sig till hemsamarit. Arbetade både i församlingshemmet och på vårdcentralen. Många av oss känner Birgitta i hennes roll som God man. En uppgift som hon är som klippt och skuren för. Med fasthet, gott humör och värme hjälper hon människor som är vilsna i livet av olika skäl som demens o.dyl.

"Jag har blivit god vän med många och vi har haft roliga och fina stunder tillsammans", berättar Birgitta. "En kvinna ville att vi sjöng några julsånger tillsammans innan hon somnade in för gott".

Birgitta och Rune har tre döttrar. Birgitta har tillhört Sävsjö missionsförsamling i mer än 60 år och har varit och är mycket engagerad i dess verksamhet. Att bli guidad i Sävsjö Missionskyrka av Birgitta och Rune Johansson är en fantastisk upplevelse.

Det är Birgitta som har bidragit med fakta och berättelser om Vita Bandet från 1915-2002.

Birgitta Johansson ordförande 1990-2002

Källor

Protokoll och handlingar från Vita bandets i Sävsjö samlingar.

Intervju med Birgitta Johansson

Tidningsurklipp från Eivor Gustavsson, Karl Johan Melin och Hembygdsföreningens arkiv
 Intervju med Kristina Andersson barnbarn till Svea Hjertberg

Elna Nilsson Sävsjö, ett samhälles liv och utveckling vid stambanan

SÅ VAR DET DÅ DET HÄR MED SPRITEN.....

AV INGER HÖGBERG
inger43.hogberg@gmail.com

Någon gång på sextioalet utsåg en kvällstidning Sävsjö till Sveriges tråkigaste stad. Bl a för att Systembolaget inte hade någon butik på orten.

Men sävsjöborna har alla tider kunnat släcka sin törst. Här har funnits utskänkingsställen och när järnvägen kom till byn fanns det redan minst åtta krogar inom räckhåll.

Anna Roschester f. 1860 har berättat om sin tid som krogpiga hos Madam Säfbom på Köpmangatan 4. Öl och brännvin tappades i stora fat och utminuterades. En av Annas uppgifter var att leverera beställda varor till kundens bostad eller arbetsplats.

En och annan lösningsbenägen sävsjöbo tog saken i egna händer och brände hemma. Men 1864 kom förbudet mot hembränning som ett ytterligare påbud efter 1842 års lag att alla skulle lära sig läsa.

På Storgatan 4 tog Carl Hammargren någon gång på 1880-talet över F V Carlssons speceri- och diversehandel. Han fick dras med namnet Calle Spik då han räknat och sålt spik i broder Jakobs järnhandel. Han var således inte släkt med Karl Erik Spik som blev sävsjökändis senare i historien.

Hos Calle kunde man köpa både öl och vin, det var ju en diversehandel, och när kräftorna gick till tillhandahölls även starkare drycker. Calle Hammargren släckte också bränder då han tjänstgjorde som municipets brandchef några år runt sekelskiftet.

Vi kliver över gatan till Otto Bolander på nuvarande Storgatan 1. S & O Bolanders står det på skylten. Lite missvisande då Samuel lämnat företaget. Speceri eller Spannmål är oklart men klart är att O. Bolander förde goda drycker. Han var den i samhället som var bäst sorterad när det gällde vin och öl. Och störst och först som grossist i kräftor. Titulerades patron och tillsammans med hustrun Paulina f. Bauer tillhörde han societeten i början av 1900-talet.

För att reglera alkoholhanteringen kom motboken 1919.

Det förutsatte ett system för att kontrollera allmänhetens inköp. Man fick köpa ut sin ranson som det hette. Staten löste in alla enskilda vin- och spritföretag. Vin- och spritcentralen fick monopol på marknaden. Så skapades utlämnings- eller utminuteringsställen. Spritdrycken fick absolut inte konsumeras på plats.

Nykterhetsnämnder tillsattes. För den som hade nämndens ögon på sig skapades "lusenabir", en alkoholsvag dryck, som serverades bl. a. på Hotel du Nord. Ingen gäst skulle behöva lämnas åt sitt öde.

Köpa ut

Det första utminuteringsstället i Sävsjö blev Annexet vid Stora Torget. Med Axel Johansson eller Buss-Axel som ansvarig. Nej, inte Axel i Hjälmåkra utan den Axel som med sin åkerirörelse skötte Eksjö-Sävsjölinjen och lätt kunde hämta varorna i Eksjö.

Axel Johansson var en stillsam man, efter många år som ungarl gifte han sig med Dagmar Svensson, expedient i Ville Anderssons blomsterbutik. Axel var varmt religiös och övertygad nykterist. Han tog därför inte i starkvarorna utan föste dem med fingerspetsen och med bortvänt ansikte över disken.

Till höger annexet vid torget med Eksjöbussen

Efter Buss-Axel blev det Arvid Bloom som skötte utminuteringen. Sävsjöborna fick sålunda visa upp motboken och hämta ut sin ranson på bensinstation Texaco vid Stora Torget. Bloom hade också ett förflutet som ägare av busslinjer. När Sällskapet Länkarna bildades 1940 var Arvid Bloom en av de drivande att starta en förening i Sävsjö. I slutet av 1950-talet sålde han bensinmacken till Axel Boiardt och alkoholhanteringen lämnades över till nästa ställe.

Texaco bensinstation vid nuvarande Preem

En Sandestam

Det var Järn-Miltons som 1959 fick förfrågan att ta över utminuteringen.

Då var motboken borta, vilket förenklade processen. Kunden beställde sina varor och fick uppge namn och födelsedatum. Miltons skickade beställningen till Systemets butik i Nässjö. Järnhandelsbiträdet, med ett förflutet som symaskinsagent, Gillis Vitalis Andersson hämtade leveransen vid tåget och dagen efter var det bara för kunden att hämta sina flaskor, inslagna i bruna papperspåsar. Fortfarande gällde uppmaningen från Povel Ramel "Håls dem därhemma".

De flesta visste precis vad de ville ha men för den vankelmodige fanns en varukatalog att tillgå. Riktiga finsmakare som överstinnan von Porat valde och vrakade bland olika sherrysorter för sitt årliga julfirande.

Exotiska namn på dryckerna bäddade för missförstånd. Bertil "Milton" Gustafson fick in en kund som beställde en halv liter av det prisvärda populära rödvinet Santos. Trodde Bertil. Men det kunden var ute efter var en ½ liters termos. Den kunden behövde inte vänta till dagen efter på sitt paket.

Sprithumor är ju en uppskattad genre i alla läger. En flaska Sandestam var ett självklart namn på portvinet Sandeman. (Sandestam var som bekant stadsfullmäktiges ordförande och aktiv i missionsförsamlingen). Kvällsposten gick all in med den braskande rubriken. "Köp nubben hos järnhandlaren" följt av ett utförligt reportage om denna kuriösa företeelse. Journalisten kunde heller inte avhålla sig från "Var kan man få sig ett järn i Sävsjö?"

Bertil och hans personal skojade lite med reportern och sade sig vara aktiva godtemplare. Detta kom med i tidningen och fick konsekvenser för järnhandlaren själv i sällskapslivet den närmaste tiden.

Utminuteringsen var en utrymmeskrävande service och mycket tid gick åt. Så det var utan saknad som Bertil Gustafson lämnade uppdraget 1972.

Järn-Miltons på Storgatan 7 mot Odengatan

Julbrådskan

1973 tog Bengt och Berith Sandin över Cigarrmagasinet efter Ragnar Svensson. (Ragnar rök som de belästa sävsjöborna sade). Sandins utökade servicen genom att ombesörja utminuteringsen av systemvaror och matkassar.

Cigarrmagasinet blev Tobakshörnan och flyttade 1 december 1975 från Stadshotellet till Storgatan 1. Bengt minns dagen före julafton det året. Julspriten hade blivit försenad, Nässjö taxi fick rycka in, kvart i sex kom varorna. Innehållet i 743 bruna papperspåsar, en till varje kund, försedd med artikelnummer och namn, skulle hamna i rätt spetsglas och strupe. Reglementet talade sitt tydliga språk. Utminuteringsen till kunderna fick bara ske på bolagets ordinarie butikstid 9.00-18.00. Bengt kontaktade chefen för Systembolaget i Vetlanda, som gav det kryptiska svaret, "lös uppgiften på, för kunden, bästa sätt".

Vid 23-tiden lämnade sista kunden Tobakshörnan. Då var Berith, Bengt och deras duktiga medhjälpare Monica Abrahamsson totalt slut. Men julfriden sänkte sig över staden och ingen blev utan sina beställda starkvaror. En av de kunder Bengt minns är Karl-Erik Spik. Torvarbetare och skohandlare, en trogen, nästan daglig kund, som inte tvekade när det gällde volym och procent på sina inköp. Slagfärdig och ofta påstruken redan när han kom och ibland väldigt trött och fick hjälpas hem. Tobakshörnan flyttade ytterligare en gång, nu till Storgatan 5, men då hade Systembolaget sagt ja.

Tobakshörnan Storgatan 1

Äntligen

1976 köpte Systembolaget Ester Lindoffs fastighet på Storgatan 5 och etablerade sig där efter många turer fram och tillbaka. Fram till 1959 hade Nykterhetsnämnden satt sig emot etablering men när de till slut ändrat ståndpunkt, tyckte Nya System AB att staden var för liten. Huset revs och den 18 oktober 1977 var alla flaskor på plats i ett nybyggt hus med butiksnummer 3008. Första kunden blev Tage Lang som passade på att pröva denna nya facilitet för inköp av en gammal beprövad vara. Jönköpingsradion uppmärksammade händelsen och intervjuade honom.

Källor

Bertil Gustafson, fakta och finesser

Fotohjälp Åke Bäck

Intervju med Inga Petersson och Bengt Sandin

SYSTEMBOLAGETS BUTIK NR 0612

AV INGER HÖGBERG
inger43.hogberg@gmail.com

Systembolagets filial Storgatan 5 av idag

Det var ingen stor skara som hängde på låset när Systembolaget öppnade sin filial i Sävsjö onsdagen den 19 oktober 1977. Frågan om att öppna en Systembutik i Sävsjö hade ältats i mer än tre decennier. När nykterhetsnämnden 1959 tillstyrkte sa Systembolaget nej. Staden var för liten, trots att man kravlat sig över den tidigare satta gränsen på 5000 invånare. Men 1976 köpte Systembolaget i alla fall Ester Lindoffs fastighet Storgatan 5, rev den och byggde nytt. 500 kvadratmeter golvyta och 450 olika artiklar kunde man erbjuda denna första dag. Butikschef Ingemar Hellstrand och hans två deltidsanställda expediter Rut Klasson och Anna Svensson bjöd på alkoholfria drinkar. Kanske för att leva upp till det årets kampanj "Spola kröken". Tage Lang blev som sagt historisk genom att vara förste kund. Smålands Dagblad var på plats och fick med Tage på bild och intervjuade folk på sta'n om vad de tyckte om nyetableringen. Bl.a. Janne Blomberg som såg den som efterlängtat och gynnsam för näringslivet. Stockaryds- och bodaforsborna var däremot inte så glad, de förlorade sina utminuteringsställen på kuppen.

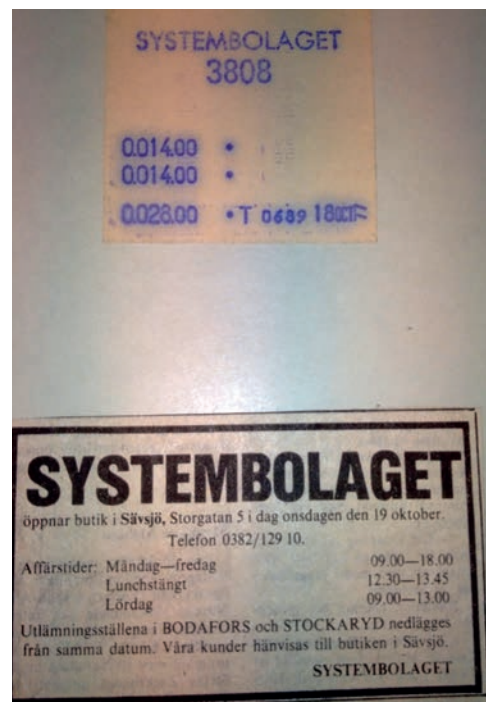
Elna Nilsson upphör aldrig att förvåna oss med sin nitiskhet. Hon har sparat ett systembolagskvitto på två gånger 14.00 kr från den 18 oktober 1977. Hade man manne smygöppet dagen före det officiella öppnandet? Men vi förmenar ändå inte Tage hans pallplats. Med dåtidens penningvärde bör Elna fått en helflaska sherry för sina 14 kronor.

Inga Petersson, anställd i butiken sedan 1980 kan se förändringar genom åren. Tidigare var det en helflaska starksprit och till damerna en söt likör. Idag vill man ha en smakupplevelse och väljer vin eller öl.

Just nu är intresset för nya ölsorter stort. TV:s matprogram har stor genomslagskraft. När Jan Granqvist presenterat ett orange vin i i halloweentider i medierna, ger det eko på Storgatan 5. Inga trivs med sin arbetsmiljö, bara två gånger under alla år har hon använt överfallsalarmet. Det är alltid två som jobbar samtidigt. Alla utom chefen är deltidsanställda. Företaget står för arbetskläder och skor med stålhätta.

Fram till 2010 hade man lunchstängt 12.30-13.30, vilket inte kändes kundvänligt. Den stora förändringen var när butiken reparerades och gjordes om 2007. Butiksytan halverades och förvandlades till självbetjäningbutik. Kunderna kom mer "in på kroppen" men var också mer engagerade i sitt val. Detta ställer större krav på personalens kunskande. Provmakningar och kurser ingår i jobbet och då med inriktning på harmonin mellan mat och dryck. Systembolaget AB äger inte fastigheten längre och en lång rad butikschefer har passerat genom åren.

Systembolagets filial i Sävsjö är minsta konceptet av självbetjäningbutik. "Personalen utgörs av Alexander Stötsberg, Inga Petersson, Anna Sköld och Gunnel Hjalmeby-Eriksson.

Kvitto från den 18 oktober och annons om öppnandet den 19 oktober 1977

VISSTE DU ATT.....

AV INGER HÖGBERG
inger43.hogberg@gmail.com

- Vi har en buktalare bland oss?

1958 uppträdde Percy Bjenning som buktalare på en Lionsfest. Scenen stod bakom dåvarande Skånska Banken vid Stora Torget i Sävsjö. "Dockan" i hans knä hette Toivo Römpötti och var fosterson till skogsinspektör Valdemar Johansson i Sävsjö. Artisterna lärde känna varandra under en teaterkurs på slottet Mem i Söderköping.

Percy Bjenning och Toivo Römpötti 1958

Percy Bjenning "Percy i Amatörparaden
Vetlanda Folkets Park 1956

-Kalle Ankas "läskeblask" härstammar från Sävsjö?

1957 fick Per Anders och Maibrit Westrin i Lund uppdraget att översätta Kalle Anka & Co till svenska.

Maibrit är dotter till Henning Asklund och följaktligen syster till Ulla Asklund som grundade och drev Asklunds Blommor i många år. Hon är alltså en genuin sävsjöflicka. Per Anders och Maibrit var båda lektorer i språk. Översättningen måste anpassas till pratbubblornas storlek och till varje lands kultur. Så när det i ursprunget nämdes ett bubblande italienskt vin, bröt det mot svenska kulturens absoluta krav på att alkohol inte fick förekomma i barnlitteraturen. Alltså uppfann paret ordet "läskeblask".

Fram till 1981 hade paret Westrin kvar uppdraget och hade då även lanserat "Långtbortistan" när det inte passade att skriva ut ett landsnamn.

Kalle Anka & Co från 1957

Kalle Anka & Co nr 4 1957

SYSTRARNA BERGSTRÖM

MONIKA ANDERSSON

Vi fortsätter serien med ogifta systrar som levde tillsammans större delen av livet, systrarna Sandblom (2014), systrarna Carler (2015), systrarna Fritz (2016), systrarna OA (2017), "Mätte flecker" systrarna Karlsson (2018) och systrarna Mejenquist (2019)

f.v. Ingegerd Bergström och Anna Bergström år 1968

När jag kom till Sävsjö i december 1966 mötte jag Ingegerd Bergström första gången

Sophiasyster Ingegerd Bergström år 1949

Hon var husmor på Sjukstugan och jag började som Ekonomiföreståndare i köket. Vi hade en hel del samarbete med patienternas mat och vid direktionsmötena i personalbostaden, där vi deltog som värdinnor.

Ingegerd, hennes syster Anna och deras mamma bodde tillsammans i ett hus på Terrassgatan. Anna hade arbetat på konvalescenten. Mamman skötte hushållet.

Ingegerd 1911-07-15 -----1988-08-01

Anna 1902-10-27 -----1980-06-23

Systrarna var födda i Sävsjöström, Lenhovda och dog i Sävsjö.

De ligger begravda i Sävsjöström

Anna fick ta över hushållet när mamman dog dagen innan nyårsafton 1966. Det var inte lätt, för mamman hade styrt med järnhand.

Ingegerd var mycket omtyckt på arbetet för sitt milda sätt.

Förmiddagskaffet drack hon i källaren med baderskan och städerskan.

På julaftonen arbetade vi bägge, när alla personal bjöds på julmat. De fick ta maten i köket och sedan gå in i matsalen, där syster Ingegerd och jag tog emot i högtidsdräkt (svart klänning, vitt förkläde och vit mössa eller hätta på huvudet).

Julaftonen efter mammans död firade de med min familj och även alla jular så länge de levde.

Anna och Ingegerd var även med på vårt bröllop i Göteborg.

Ingegerd blev gudmor till vår äldste son Bertil.

Ingegerd med Bertil med nu efternamnet Angtorp

Från äldste sonen Bertils dop 1969

När jag fick min första dotter tog de hand om sonen, som var ett år, när jag låg på BB i 7 dagar.

Anna hade att göra hela dagarna eftersom Ingegerd arbetade. De hade kvar sitt föräldrahem i Sävsjöström och var där så mycket de kunde. Ingegerd hade körkort, men Anna satt brevid och "körde".

Jag var hemma hos dem flera gånger med barnen och fikade. Alltid finkoppar och gott kaffebröd.

När barnen blev gamla nog lussade vi för systrarna i många år.

Detta är mina minnen av systrarna Bergström

Monika Andersson

Anna Bergström har fått medalj, Andra på bilden är f.v. Barbro Gynnerstedt, Stina på terapin, Gösta Eckerbom, syster Linnea och syster Märta.

Ingegerd Bergström med grannbarnen Sandra och Linda Johansson, Kristine, Helene och Karoline Alvesund och närmast Ingegerd står Peter Wiréhn som ofta gästade systrarna. Bilden är tagen 1982

Ingegerd Bergström vid kaffebordet på sjukstugan i samtal med doktor Ingmar Severinsson senare Bruce.

Tidningsbild från mars 1969 Syster Ingegerd får Patriotiska sällskapets guldmedalj i mars 1969 av Henning Andersson, Tråsås

KRÄFTSUMPEN

AV BJÖRN KARLSTAD

Som jag minns den

Ett badparadis för oss ungdomar på 50- och 60-talet

Jag tror nog att man badade i Kräftsumpen, denna lilla utbuktning i Torkån, bakom nuvarande Sävsjö Trähus/Eksjö Hus, eller "Sketåa" som den hette i dagligt tal, mycket tidigare. Själva badplatsen låg mellan järnvägen och ån.

Ungdomarna från Ljungasidan gick över järnvägen. Då fanns varken staket eller snabbtåg, så man hann över spåren innan tågen kom. I alla fall var det vad vi tyckte och jag kan inte minnas att någon blev påkörd av tåget.

Vi från Vallsjösidan hade en liten spång över ån som vi använde för att komma till badplatsen.

Denna bör ha legat direkt nedanför den lilla stuga, banvaktsstuga??, i böjen där smalspåret går österut mot Vetlanda.

Namnet Kräftsumpen kommer väl från den tid då Sävsjö var en storproducent av kräftsmör och man "sumpade" kräftorna i ån.

Man talade väl aldrig direkt om Kräftsumpen, den bara fanns där och som vi småpojkar tyckte, "Den hade alltid funnits där".

Men badbyxorna hängde alltid på cykelstyret, och skulle vi åka och bada, var det oftast underförstått; Kräftsumpen.

Enda förmaningen jag kan minnas att jag fick från mamma var: "Drunknar du, så får du stryk när du kommer hem". Alltså lät man bli att drunkna, för stryk ville man ju inte ha.

Men varför åkte vi då inte till Eksjöhovgårdssjön, som är mångdubbelt större?

Kräftsumpen. Foto Bertil Zettergren

Den här lilla utbuktningen på ån kan inte ha varit bredare än fem meter, eller minns jag fel?

Visst åkte vi väl till Eksjöhovgårdssjön, gamla badplatsen, emellanåt också för att bada. Och ibland cyklade vi ut till Vallsjöbaden.

Kanske vi åkte till Kräftsumpen för att de vuxna, som var där, inte var "jättegamla" i våra ögon. Som jag kommer ihåg det, var det oftast unga mammor med sina små barn som var där och badade. Hade de nyligen trätt in i vuxenåldern men inte ville släppa barn- och ungdomstiden helt? Och vi ungdomar var där förstås.

Kräftsumpen var ganska grund de två-tre första meterna, sedan kom en djupfåra. Den dagen man klarade simma över till andra stranden, var man stolt. Då var det dags att börja tänka på "Maá" som låg en bit längre norrut mot Skrapstadsjön.

Men det var inte lönt att försöka bada där om man inte kunde simma. De större killarna frågade alltid; "Kan du simma och vågar du hoppa från trampolinen?" Svarade man inte JA klart och tydligt, var det bara att vända tillbaka till Kräftsumpen och fortsätta sina simövningar. Så här i efterhand känns det som vi barn och ungdomar tog hand om varandra på ett annat sätt än vad som sker idag. Det var kanske det mamma visste, när hon hotade med stryk om jag drunknade. Sedan ska tilläggas att det fanns skitstövlar på den tiden också som skulle dj***as med oss yngre, men det känns som om det inte var lika allvarligt som numera.

Eller var det så enkelt att de större ungdomarna inte ville ha oss "småglin" hängandes där? De var ju så stora att de började se skillnad på tjejer och killar.

Man kunde inte gå i vattnet vid "Maá" utan var tvungen att hoppa från strandkanten eller den hemmabygda trampolinen. Vid ett tillfälle kände jag hur det sved till i foten. Det kan inte ha varit djupare än två-tre meter under svikten.

Jag hade hoppat på en trasig flaska, och skurit mig under foten och på ankeln. Ärret finns kvar än.

Det var bara att slänga sig på cykeln och ta sig hem. Men mamma var hos mormor på Villagatan. Tack och lov, gick det inga snabbtåg, utan det var att dra cykeln över järnvägsspåren.

"Vi får gå bort till sjukstugan", sa mamma. Det måste sys. Eftersom jag alltid varit en vekling vad gäller doktorer och sprutor, så bönade och bad jag att slippa. Det går nog med ett plåster. Det är då det är bra att ha en mormor. Vi försöker med plåster och gasbinda sa hon.

Såret skulle nog sytts. För när mamma och jag gick hem, så såg jag blodspår större delen av hemvägen.

Vi byggde också "Myggor" som vi paddlade med på ån. Det var en flatbottnad "båt", byggd av en masonitskiva med en bräda på var sida. Material till dessa fick nog dåvarande BORO-Hus oftast stå för. Liksom "trampolinen" vid "Maá". Sjösäker?? Absolut inte, men rolig att paddla i.

Det fanns också en båt som var hopsvetsad av två motorhuvar från Volvos taxibil "Suggan". Minns inte vem som hade denna, kanske Magnus Blomström, men kanske någon av er läsare gör detta.

Så här minns jag Kräftsumpen. Andra minns det nog på ett annat sätt. Men vi kan vara överens om att Kräftsumpen var fantastisk.

Idag är platsen igenvuxen och svår att både hitta och ta sig fram till. Men det kanske inte gör så mycket. Dagens ungdom skulle nog inte nöja sig med en badplats, knappt så stor som bassängen i badhuset, eller en trampolin, gjord av en planka från BORO-Hus.

Björn Karlstad i yngre upplaga

JOSUA OCH FOLKE ELWING - SÄVSJÖPROFILER FRÅN FÖRR-

AV HANS ELWING

Jag har flera varma minnen av Folke Elwing, som var min far. Det gick många historier i Sävsjö om både Folke och min farfar, Josua Elwing. Efternamnet Elwing var ett påhitt av Josua. Han hette från början Olausson, men tog sig namnet Elwing beroende på att han föddes som nummer elva i en syskonskara. Både Josua och Folke var synliga Sävsjö-profiler och Folke ärvde delvis min farfars förmåga att bilda myter om sig själva. Mytbildningen var inte bara medvetna försök att hamna i centrum. Folke och Josua var i sig högst originella smålänningar som märktes varhelst de uppenbarade sig.

Foto på Josua Elwing. Foto okänd

Folke föddes 1903 som yngsta barn i en syskonskara med fyra storasystrar Märta (sedermera distriktssköterska på Visingsö), Elsa (den enda av systrarna som gifte sig), Ingrid (sedermera första kvinnliga studentska), och Karin (sedermera sjukgymnast).

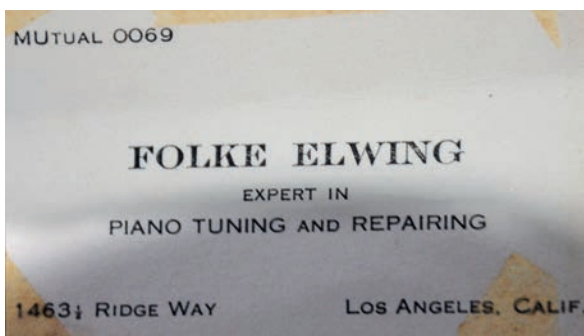

Foto på Elwings affär. Foto Bertil Zettergren

Föräldrahemmet låg vid stora torget 6 i Sävsjö. Man kan föreställa sig att min far, som ende pojke, blev rätt bortklemad av sina storasystrar under sin uppväxt. Folke hade nära till skolan. Tvärs över gården vid stora torget fanns en av Sävsjös första folkskolor som var ursprunget till Hofgårdsskolan. Nu finns emellertid inget av detta kvar i Stora torget miljön. Allt är tyvärr rivet och HSB har tagit över. Elna Nilsson försökte förgäves förmå HSB att inte riva de båda husen.

Folke tillbringade även delar av somrarna i tingshuset Komstad som på den tiden ägdes av Anna Runstedt som var moster till min far och som även fungerade som en mor till honom eftersom hans biologiska mamma dog när han var mycket ung. I mitten av tjugotalet ville Folke söka lyckan i Amerika och han reste därför till Los Angeles för att pröva sina vingar. Folke, som sin far, var påfallande musikalisk och livnärde sig bl.a.

som pianostämmare. Men han prövade även andra sysselsättningar som tvålpojck och massör vid någon badinrättning ägd av Metro Goldwyn Mayer. Han lär ha tvålat in flera av dåtidens stora filmstjärnor vid denna tid t.ex. Greta Garbo. Han köpte även en T-ford som han och hans dåvarande bekantskapskrets använde för att besöka avlägsna platser i Californien. Någon egentlig körkortsutbildning fanns inte, vid sidan av att man skulle köra bilen från en adress till en annan utan att krocka. Men så kom den stora 30-tals depressionen efter några år. Han sålde därför T-Forden, köpte sig en hembiljett på Svenska Amerikalinjen, och for hem till Sverige och Sävsjö. I bagaget hade han många upplevelser från Californien.

Visitkort

Väl hemma startade Folke eget med inspiration från Josua som gick bort 1933. Folke anammade genast försäljningen av likkistor med insikten att anhöriga ofta inte prutade så hårt på sista viloplatsen för mor eller far. Folke började även att sälja möbler och barnvagnar. Barnvagns försäljning gick bäst, så därför hävdade Folke att firman hade sortiment från "från vaggan till graven" Inte ens IKEA har lyckats med en sådan slogan.

Annons

Jag tror att många som kände Folke, träffade honom i affären vid Sävsjö torg. Folke träffade min mamma, Elisabeth, i början av 40-talet. Hon kom ursprungligen från Södra Ljunga församling i Kronobergs län och arbetade tillfälligtvis vid en vårdinrättning på Solhem. Enligt mamma så berodde kärleken till Pappa på att han sjöng "Den första gång jag såg Dig" (Birger Sjöberg) vid en sammankomst på Solhem. De beslöt så småningom att bilda familj och valde gamla tingshuset i Komstad som första bostad. Folke fortsatte att arbeta i stan. Komstad blev även första hemmet för mig och min bror, Christer. Vi flyttade så småningom in till ett nybyggt hus vid Ö. Esplanaden 9 i Sävsjö i början av 50-talet. Nu blev det Christers och min tur att bli bortklemade av våra fastrar som inte fick några egna barn.

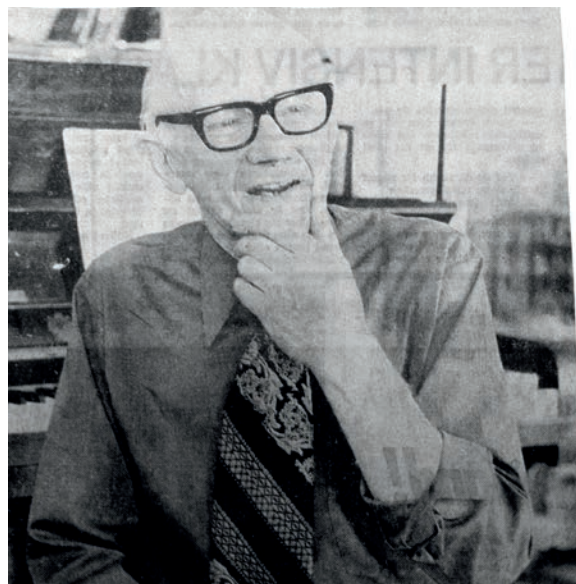

Sävsjö Manskör, foto Bertil Zettergren

Folke var musikalisk och sjöng med en baryton röst. Hans röst var förvånansvärt stark och genomträngande med tanke på att han var en relativt liten man. Han blev ofta anlita som psalm-sångare och talare vid begravningar runt om i Småland. Han kom därmed ibland i konflikt med dåtidens prästerskap som nog tyckte att han stal en del av showen från dem. Utanför det kyrkliga sammanhanget var en av hans favoritsånger Land Du Välsignade (Björklund/Althen) samt Ol' man River (Kern/Hammerstein). För den senare sången är det fortfarande något av ett mysterium hur en sådan småväxt man som Folke kunde fånga bastonerna på ett sätt som fick besticken på faten att skramla och vår hund att yla fast i ett högre tonläge. Folke deklamerade även dikter i olika sammanhang, särskilt av Dan Andersson och då framförallt "En spelmanns jordafärd".

Många kände kanske till Folke främst som sångare, men han var också en gudabenådad historieberättare. Han hade med sig ett rikt urval av historier från California vistelsen, och han blev t.o.m. inbjuden i olika sammanhang för att berätta historier. Han kunde med sin berättarkonst få åhörarna att vida sig i skratkonvulsioner som varade länge. Detta berodde inte bara på historiernas innehåll utan även det sätt han höll kontakt med publiken. Han hade någon medfödd humoristisk egenskap i hela sin personlighet och ett kroppsspråk som folk ville se mer av, men som han själv inte var särskilt medveten om. Åren gick, och Folke försörjde familjen som köpman och begravningsentreprenör. Den första begravningsbil Folke skaffade var en begagnad bil av märket Cheverolet. Den var försedd med startvev som T-forden i Kalifornien. Begravningar på 50-talet var ofta förknippade med en bilkorstege av sörjande med begravningsbilen förs. Enligt traditionen skulle kortegen besöka och stanna en stund vid den avlidnes senaste bostad. Då slogs även motorerna av. När sedan kortegen skulle fortsätta till kyrkan så gick det oftast inte att starta begravningsbilen med tändningsnyckeln utan Folke fick veva igång bilen. Han gjorde detta med stor energi och hög hastighet på veven. Många av oss, som var barn på den tiden, uppfattade detta som en del i skälva begravningsritualen. I Stockaryd gick det t.o.m. så långt att antal barn ofta stod vid sidan av vägen vid den avlidnes sista bostad, för att få en skymt av Folke när han vevade igång begravningsbilen. En annan historia som blev känd var när Folke skulle rätta till blomsterdekorationen på kistan i begravningsbilen. En gång gick dörren i baklås och han blev kvar i bilen tillsammans med kistan. Han försökte artigt påkalla uppmärksamhet hos förbipasserande fotgängare, men de tog sig skyndsamt därifrån av rädsla över att stoftet i kistan möjligen återuppstått och vaknat till liv igen.

Folke var stolt över mig och Christer. Vi hade ju inte mycket akademisk tradition i släkten med undantag av faster Ingrid, som blev Sävsjös första studentska och sedermera folkskol-lärlarinna. Folke blev mycket imponerad när jag doktorerade 1980. Eftersom Folke hade bevittnat så många begravingar, hade han en tydlig bild av hur hans egen begraving skulle gestalta sig. Centralt i den begravingen var nog inte religionen. Jag tror inte han var lika troende som sin pappa, Josua. Centralt tema i hans förslag var i stället "En spelmans jordafärd" av Dan Andersson. Jag vill minnas att någon läste den dikten vid hans begraving i N. Ljunga kyrka 1984.

Folke Elwing, tidningsurklipp från Hembygdsföreningens arkiv.

STADSHOTELLET SOM KOM FÖRE STADEN

BERTIL ZETTERGEN
bertil.zettergren@gmail.com

Det gamla hotellet, kallat Stora Hotellet, fick skatta åt förgängelsen 1939 och ersattes då av den byggnad som än idag utgör fond vid Stora torgets sydsida. Nu är byggnaden inget hotell längre men kvarlevor efter sin storhetstid finns kvar. Inte minst Sturesalen, som många har minnen ifrån, är fortfarande intakt. Där kan man ännu skåda målningarna i taket och lampetterna mellan de höga fönstren. Målningarna hade gjorts av den då 25-årige Lennart Bergström, son till polis Valfried Bergström i Sävsjö. Lennart Bergström var utbildad dekorationsmålare vid Konstfack i Stockholm och blev sedermera reklamchef för skoföretaget Oscaria. Så här ser hans målningar ut än idag, fotograferade av Bertil Zettergren.

SÄVSJÖSON SOM FÅTT EN MINNESBYST

AV INGER HÖGBERG
inger43.hogberg@gmail.com

Elis Sandbergs byst i Järnvägsparken, Aneby
Foto Inger Högberg

I Järnvägsparken i Aneby finns den. Ett ståtligt manshuvud i brons på ett fundament av granit. Välkammad med sidbena och hornbågade glasögon, precis som vi minns honom från tidningsbilderna. Tacksamma patienter skänkte detta minnesmärke för att hedra Elis Sandberg. "THX Doktorn Veterinärmedicine doktor 1910-1989" står det på skylten.

THX Sandberg, veterinär var han förvisso och medicine doktor också. Men läkare var han inte trots att han lanserade ett läkemedel som mer än 150 000 människor behandlades med och ansåg sig botade och till och med räddade till livet av.

Han lanserade THX ett naturmedel som skulle öka immunförsvaret och skydda mot

THX Doktorn Elis Sandberg Vet. Med. Dr 1910-1989
skänkt av tacksamma patienter
Foto Inger Högberg

cancer eller kräfta som det kallades då och många andra åkommor. Preparatet gjordes på kalvbräss och vatten.

THX Sandberg toppade också många löpsedlar på 1960-70-talet. Inte minst då han som veterinär utmanade skolmedicinen. 1949 disputerade han med en avhandling om thymus (en körtel som påverkar vårt immunförsvar). TH står för thymus och X för extrakt. Han blev också åtalad för brott mot läkemedelsförordningen men efter många turer blev medlet 1987 godkänt som naturläkemedel.

I Torstorp utanför Aneby öppnade han 1964 en klinik, dit människor vallfärdade för att bli behandlade av THX-doktorn. Ryktet spred sig snabbt utanför Sveriges gränser och antalet patienter ökade lavinartat. Elis Sandberg avled 1989 i blödande magsår. Samma år hade han planer på att påbörja behandling av AIDS-patienter.

Sonen Göran tog över efter fadern och drev kliniken vidare. Ju mer preparatet ifrågasattes desto populärare blev det. Märkligt nog avtog intresset för THX när det väl blivit erkänt och i början på 2000-talet gick företaget i konkurs.

Att Elis Sandberg har sina rötter i sävsjöbygden är kanske inte så känt. Hans mor Hilda, född 1892, var dotter till N P Nilsson på Hjärtlanda Klockaregård mest känd som Petter i Tummeryd, trots att han bodde i Fälläng större delen av sitt liv.

Fader var enligt ryktet Carl Sandberg född 1865. Elis fick faderns namn trots att han var född utom äktenskapet. Det var Sandberg som bekostade hans studier.

Carl Sandberg från Sikanäs gifte sig 1886 med Hilda från Muntarp. Paret for till Amerika där en dotter, Ester Hilda Märta föddes 1894. Samma år återvände familjen till Sävsjö. Dottern avled endast 14 år gammal. Några fler barn föddes inte i äktenskapet.

Carl var driftig. Mejeri-, bleckvaru- och snickerifabrikör, biografägare, kyrkvärd, kommunalordförande, lantbrukare, fattigvårdsordförande och fastighetsägare. Han lät bygga det ståtliga huset, Storgatan 8 som blev familjens bostad men även inrymde affärslokaler och hyresgäster. Så Elis hade mycket att bråsa på.

Hilda, Elis mor, bodde hela sitt liv i Hjärtlanda tillsammans med sin far Nils Petter och sin bror Karl. Fyra av hennes syskon drog till Amerika och systemen Augusta blev välkänd kalaskokerska. Enligt Petter lyckades sönerna så bra i Amerika att en av dem köpte en ranch för 65000 dollar-kontant. Så det var gott gry även i det släktledet.

Hur mycket kontakt Elis och hans mamma hade vet vi inte eftersom han växte upp i Jönköping.

Pojken med gener från Hjärtlanda och Sävsjö blev vida berömd tack vare sin tro på kalvbrässens läkande förmåga och sin karismatiska personlighet.

Så talar ryktet sanning är THX-doktorn den ende Hjärtlanda/ Sävsjöättling som har hedrats med att ha sitt huvud i brons på en offentlig plats.

Elis THX Sandberg i Sävsjö 1966

Lions club och Rotary i Sävsjö gjorde då gemensam sak och bjöd in THX- doktorn och sina damer till Sturesalen. Elis Sandberg höll ett populärvetenskapligt föredrag om sin upptäckt och sin tro på THX läkande förmåga.

Han planerade då att fortsätta sin thymusforskning i Peru. Han hade på uppmaning av ett stort förlag skrivit två böcker om sina forskningsresultat, men båda hade stoppats före utgivandet av dunkla skäl. "Alla som gör stora upptäckter blir ifrågasatta" menade Sandberg och nämnde också mediernas tydliga ställningstagande i sin rapportering.

Den utsände reportern, signaturen Bros undrade stillsamt varför TV inte släppt fram företrädare för THX och landets högsta medicinska expertis i ett debattprogram. "Är det månne en bristsjukdom hos de styrande som inte ens THX rår på", avslutar han sitt referat.

SNICKERIFABRIKEN STANDARD, SÄVSJÖ

AV INGEMAR BOOK

Fritt återgett ur sargat minne, 2019-10-23

Året var 1967 och jag skulle fylla 14 år till hösten och nästa år skulle det inhandlas en moped.

Hög tid alltså att skaffa sig ett sommarjobb och börja tjäna lite egna pengar!

Förra sommarens arbete på torvmossen utanför Sävsjö blev ingen succé. Mycket regn och tunga torvkubbar slutade med att våra pappor, med gemensamma krafter fick avsluta vårt sommarjobb en lördag i augusti med att fylla torvladan. Tre mycket tröttkörda grabbar kunde sedan kvittera ut gaget på 250 kr, som skulle delas på tre. Ingen vidare förtjänst efter flera veckors slit på mossen . . .

Av en fortfarande oförklarlig anledning styrde jag således kosan mot Snickerifabriken Standard, där jag möttes av en av bröderna som tillika var en av delägarna till den omtalade möbelfabriken i Sävsjö.

Du får la fråga Disponenten därinne på kontoret – han bestämmer!

blev det korthuggna svaret på min fråga om sommarjobb.

Sagt och gjort, tre snabba knackningar på Disponentens kontorsdörr.

Tystnad . . . Lång tystnad - Knackade på igen!

Mmmm

Hördes det genom dörren och jag uppfattade det som en invit att stiga in.

Den kortväxte mannen med tunt mörkt hår satt i en läderklädd snurrfåtölj framför ett enormt, blankpolerat skrivbord och var djupt försjunken i sitt arbete. Jag väntade på att han skulle vända sig om och ta reda på vad besökarens ärende var – men reaktionen uteblev.

Jag stod fortfarande vid dörren och väntade, i vad jag upplevde som en evighet, när han plötsligt gav mig ett snabbt ögonkast och sa;

Jaha?

Jo, det är så här att jag söker ett sommarjobb stammade jag fram efter ett tag.

Disponenten var fortfarande djupt försjunken i sitt viktiga arbete. Tystnad igen. . .länge.. alltför länge tyckte jag.

Plötsligt harklade sig Disponenten utan att lyfta blicken från skrivbordet och sa;

Du kan börja på måndag 0700.

Pi – 3,14

Nu var det jag som blev stum, men efter ett tag tog jag mod till mig och frågade;

Pi, vad då Pi – vad är det?

Då tittade Disponenten äntligen upp från skrivbordet med sina plirande bruna ögon, blängde ilsket och sa till slut;

Lär dom er ingenting alls i skolan nu för tiden?

Pi är en konstant som används inom matematiken och är ungefär 3,14.

Lönen alltså – den är 3 kr och 14 öre i timman!

Första mötet med Disponenten var över. Jag tackade med en bugning och backade ut genom kontorsdörren – jag hade fixat ett sommarjobb!

Jösses tänkte jag, bra lön – och tänkte på torvmossen året innan hela vägen hem på cykeln för att berätta den glada nyheten för mina föräldrar.

Jösses tänkte jag, bra lön – och tänkte på torvmossen året innan hela vägen hem på cykeln för att berätta den glada nyheten för mina föräldrar.

Måndag morgon, prick klockan 0700 klev jag in på Snickerifabriken Standard, för andra gången i mitt liv, förväntansfull och med stort självförtroende.

Jag möttes igen av samme tystlåtna man som vid mitt första besök på fabriken. Han tittade på mig, men sa inget. Till sist kände jag att jag var tvungen att säga något;

Hej, jag ska börja sommarjobba här

Disponenten lovade det förra veckan. . .

Mannen rörde inte en min, men sa till slut;

Jasså, på då viset. Då får du börja med å fyra i pannan.

Den finns i källaren, sa han och gick vidare

Jaha, tänkte jag. Då får jag väl göra det, inte helt säker på vad han menade med att fyra i en panna.

Jag hittade pannan i källaren tillsammans med en stor hög spillvirke från möbeltillverkningen och drog genast slutsatsen att fyra i pannan med stor säkerhet betydde att jag skulle fylla pannan med ny ved för att hålla virkestorken med värme.

Den enda öppningen i den stora kubformade pannan var en fyrkantig lucka på pannans ovansida. Jag tog en famn spillved under vänster arm och öppnade luckan med höger hand

BAAAANG!

En enorm eldkvast for ut genom öppningen och både min snygga lugg och mina ögonbryn var borta efter någon sekund. . .

Chockad över explosionen hade jag tappat veden och började instinktivt trampa på all glöd som nu låg på golvet i pannrummet och pyrde i väntan på att antända en större brasa. Tanken på att ha orsakat en större industribrand på min första arbetsdag fick panikkänslorna att svalla högt. Efter en evighet var alla glödhårdar återbördade till pannans insida och ny ved påfylld. Jag kunde äntligen stänga luckan och återvända till mannen på fabriken för att berätta vad som hänt.

Jasså, sa han med ett illa dolt leende.

Då vet du det till nästa gång !

Senare, på frukostrasten, fick jag förklarat för mig varför det hade hänt. Herr A, som var anställd som bonare på fabriken, förklarade att under nätterna så tog syret slut och förbränningen i pannan avtog trots att det fanns tillräckligt med syre för att hålla glöden levande. På morgonen när luckan öppnades och nytt syre tillfördes tog elden fart igen, ibland alldeles för snabbt. Tricket var att luckan skulle öppnas mycket försiktigt för att undvika en explosionsartad antändning i pannan.

När jag, flera år efter mitt sommarjobb, hörde att Snickerifabriken Standard hade brunnit ner, drog jag såklart mina egna slutsatser om vad som hade startat branden.

Efter några veckor på fabriken fick jag mer och mer ansvarsfyllda arbetsuppgifter. Jag hade lärt mig att fyra i pannan och ögonbrynen växte långsamt tillbaka.

Nya uppgifter väntade och varannan fredag förmiddag fick jag ta med mig Disponentens bruna läderportfölj och cykla ner till banken, överlämna den till kamreren på banken och återvända till fabriken med två veckors lön till de anställda. De transparenta kuverten, med maskinskrivna namn på utsidan innehöll två veckors lön i kontanter.

Mer regelbundet, ibland varannan dag, beordrades jag av Disponenten att, med samma portfölj, bege mig till Järn Miltons butik för att därstädes upphämta en brun papperspåse, med okänt innehåll, betala och därefter utan dröjsmål leverera innehållet i portföljen till Disponenten.

Stämningen på fabriken var inte den bästa och de två bröderna var i stort sett oense om allt som gick att vara oense om. Det hände ibland att en plankbit for genom luften nära huvudet för att påkalla min, eller någon annans uppmärksamhet. Min vän bonaren, Herr A förklarade att det var osämjan bröderna emellan som var orsaken till att bröderna hade anställt Disponenten för att driva verksamheten vidare utan blodspillan.

Det sägs ju att,

Det som inte dödar Dig stärker Dig.

Efter att jag avslutat mitt sommarjobb på Snickerifabriken Standard den sommaren kände jag mig mycket stark och dessutom fast besluten att inte fortsätta min bana som möbelsnickare.

KOMSTAD KVARNBÝ – EN KULTURMILJÖ ATT VÅRDA

AV OLLE MILL

Stiftelsen Komstad kvarn

Stiftelsen Komstad kvarn är grundad på en donation av bankdirektören Bror Carlsson och hans hustru Evy, född Lokrantz. 1987 stiftades stiftelsen av Naturskyddsföreningen i Sävsjö, Sävsjö Hembygdsförening, Komstad och Sävsjö byars byalag, LRF i Sävsjö samt länsstyrelsen i Jönköpings län. Stiftelsen åtog sig i samband med bildandet också skötseln av häradshäktet. 1993 köpte stiftelsen den intill kvarnfastigheten belägna Lanthandelsfastigheten.

Stiftelsens ändamål är att äga och förvalta Komstad kvarn, kvarnstensfabrik, sågar med tillhörande anläggningar, lanthandelsbyggnad, häradshäkte samt inventarier m.m. Byggnader, anläggningar och inventarier bör enligt stadgarna underhållas så att dessa hålls i driftdugligt skick och i den mån detta är praktiskt möjligt, hållas tillgängliga för allmänheten.

En stiftelse är en egen juridisk person och har ingen ägare och den är registrerad i stiftelseregistret som i detta område förs av Länsstyrelsen i Östergötland. Styrelsen ansvarar för att förvaltningen sker enligt stadgarna.

Enligt stadgarna ska stiftarna utse var sin styrelseledamot och suppleant. Stiftelsen är bokföringsskyldig och skall lämna årsredovisning enligt årsredovisningslagen och ha auktoriserad revisor eftersom den bedriver näringsverksamheten, produktion och försäljning av elkraft.

Stiftelsen har 14 byggnader, en dammanläggning och 5 vattenkraftaggregat som alla fortlöpande behöver tillsyn och underhåll för att inte förfalla. Genom åren har underhåll och upprustnings-arbeten finansierats genom bidrag och genom stiftelsens inkomster av elproduktion med de gamla vattenkraftaggregaten samt kulturarrangemang och ideellt arbete.

Inkomsterna från försäljning av vattenkraftsel är numera endast c:a 50 000 kr/år men är ett värdefullt tillskott för täckande av fasta kostnader som försäkringspremier, revisorskostnader, mindre underhållsarbeten m.m. För finansiering av upprustningar och investeringar är stiftelsen helt beroende av bidrag, gåvor och ideella arbetsinsatser.

Upprustningsprojekt

Ett omfattande upprustningsprojekt har genomförts under 2018-2019. Upprustningsarbetena har totalt kostat 943 482 kronor exklusive moms vilket är 29 898 kr lägre än budgeterat. Projektet har finansierats med bidrag från; landsbygdsprogrammet (EU och Svenska staten) med 629 998 kr, Länsstyrelsen kulturmiljöanslaget med 195 520 kr, Stödfonden för Sävsjö häradsväg med 97 964 kr och av Sävsjö kommun med 20 000 kr. Dessutom har Sävsjö kommun bistått med kortfristigt lån om 469 000 kr som var nödvändigt för att klara stiftelsens likviditet under genomförandetiden och som nu är återbetalat.

Takbeläggningen på cirkelsågsbyggnaden, ladugården och stallet har bytts ut mot nya av lertegel med takduk som underlag ovanpå de ursprungliga "stecketaken". De gamla betongtakpannorna hade tjänat ut och små läckage förekom på ett par ställen. Byggnads AB Axel Andersson och son utförde jobbet.

Cirkelsågsbyggnaden efter takbytet 2018. Foto: Olle Mill

Fönster och träfasader på lanthandelsbyggnaden har målats om med linoljefärg av Vrigstad Byggnadsmåleri AB. Foto: Olle Mill

Vid översiktlig skadeinventering år 2016 för stiftelsens underhållsplanering konstaterades omfattande skador på häradshäktets timmerstomme samt på fasader, fönster och dörrar. Stangenberg Byggnadsvård har anlåtats för en omfattande upprustning av byggnaden. Grundmurar har rättats till och fogats med kalkbruk. Rötskadade delar av timmerstommen har bytts ut mot nya delar av senvuxen fur.

Fönsterna på nedre våningen har rustats upp och på övre våningen har nya fönsterbågar tillverkats. Pardörren mot söder har rustats upp och takbeläggningen har bytts ut mot enkupigt lertegel på underlag av takduk. I Hembygdsföreningens arkiv och på kaféet i lanthandeln finns en mera uttömmande beskrivning i bild och ord över de utförda arbetena.

Häradshäktet nyrenoverat 2019. Foto: Olle Mill

HÄRADSHÄKTET I KOMSTAD

AV OLLE MILL

Enligt uppgifter i Sävsjö Hembygdsförenings arkiv är byggnaden uppförd 1825 tillsammans med en ny tingshusbyggnad. Häktet var i bruk mellan 1825 då det byggdes och 1909 då häradsrätten flyttade till nytt tingshus inne i Sävsjö tätort mitt emot järnvägsstationen. Tingshusbyggnaden låg vid landsvägen framför häktet men när häradsrätten inte längre använde den, såldes den och flyttades till Vrigstad där den mellan 1914 och 1920 utgjorde huvudbyggnad för en vattenkuranstalt. Sedan dess används byggnaden som pensionat under namnet Granbacken, numera en del av Vrigstad värdshus verksamhet.

Häradshäktet blev emellertid kvar på sin ursprungliga plats. Men år 1937 uppges det i en text, i hembygdsförenings arkiv, att byggnaden var förfallen och var nästan taklös.

År 1947 uppges det att viss upprusning genomfördes i tingshusstyrelsens regi. Tio år senare upptäcktes angrepp av strimmig trägnagare och reparation utfördes igen enligt uppgift i texten.

Häradshäktet på 1930-1940-talet
Foto: Hembygdsförenings arkiv

Häktet på 1950-talet efter renoveringen 1947
Foto: Hembygdsförenings arkiv

År 2003 genomfördes reparation av murstockarna och de båda ugnarna för byggnadens uppvärmning. Genom detta fick byggnaden tillbaka sin skorsten som tagits bort ovan tak vid renoveringen 1947.

År 2018 – 2019 har en omfattande renovering genomförts med byte av rötskadade delar av timmerstommen, upprustning av ytterdörr, fönster och fasader samt byte av takbeläggning till begagnat enkupigt tegel. Så nu bör byggnaden klara ytterligare några decennier och fortsätta att påminna om tiden då Komstad hyste Västra härads rättsliga centrum.

HINGSTASTALLET I KOMSTAD

AV OLLE MILL

Stallet ligger bakom ladugården längs kvarnens utloppskanal
Foto: Olle Mill

Nedan har jag gjort några anteckningar om hingstastallets historia. Det är Anna-Lisa Hansell, Anders Ekholm och Tommy Nilsson som har delat med sig av sina minnen.

I östra änden av byggnaden finns dasset och ett utrymme som har dörr mot norr från vilket man kan komma åt bakom fjölen för tömning av dasset och däröver finns ett bjälklag. Dasset var städat och fint förr i världen. Det användes av bönder som kom med säd att mala och av luffare m.fl. Utrymmet över bjälklaget användes för förvaring av "säastakar". Rummet väster därom var höns hus. Det fanns en täckt bro över utloppskanalen från kvarnen för hönsen att ta sig till höngården på. Dagens hönsabro är gjord av Tommy Nilsson efter ett gammalt foto. Nästa rum mot väster var bostadsrum för kuskarna som följde med flyngehingstarna. Rummet innehöll förutom sängar en kamin och någon möjlighet att laga mat. Det finns ett litet fönster in till hingstastallet så kuskarna kunde titta till hingstarna från sitt övernattningsrum. Både långväga bönder och luffare kunde sova över i kuskarnas rum eller i kvarnkammaren ibland. Övernattande bönder kunde ställa in sina hästar i stallet när det var ledigt. Sista rummet mot väster var hingstastallet som hade 3 spiltor. Galler av smide mellan spiltorna i huvudhöjd finns ännu och var till för att inte hingstarna skulle bita varandra.

Det var kvarnägaren och kvarnstensfabrikören Karl Emil Lokrantz som på 1910-talet såg till att avelshingstarna kom till bygden, från det statliga stuteriet i Flyinge i Skåne, för säkrandet av tillgången till goda hästar. Hingstarna kom till Sävsjö med tåget. Med på tåget fanns hingstarnas kuskar som red ut till Komstad där de inkvarterades. Hingstarna släpptes på bete vid Näset (som ligger mitt emot infarten till nuvarande grusgropen vid väg 127 mot Vrigstad) och ibland nere vid Malkomsö. Då och då badades de i dammen vid "Hingstasvemmet". Detta låg på östra sida av dammen alldeles invid vägen och just utanför portstolparna till gula huset.

Tre flyngehingstar på Stora torget i Sävsjö c:a år 1910. Ryttaren till höger är Karl Lokrantz. Foto: Hembygdsföreningens arkiv

Markplätten väster om stallet kallades förr för "Kärringudden". På andra sidan av ån mitt för Kärringudden låg "Kolarbacken" där man kolade svallar mm. På andra sidan om utloppskanalen vid stallet var höngården och där fanns en plätt med en ångkok där Bertil Lokrantz kokade potatis till grisarna. Det finns en trappa ner till vattnet i kanalen. Förr fanns det en "klappebrygga" i trappans förlängning från vilken man skurade mattor och annan tvätt.

AXPLOCK FRÅN TIDNINGSAARKIVET

Nu har vi kommit fram till tidningsläggen för skottåret 1960 med Smålands Dagblad och Sävsjö Nyheter.

Lösnummerpriset är fortfarande 30 öre. Rubriker på förstasidorna handlar bl.a. om makthavarna Eisenhower, Chrusjtjov och de Gaulle, olympiaderna i Rom och Squaw Valley, 150 textilfabriker nedlagda sedan 1950, mordbränderna på Öland, Chessmans avrättning, översvämningar, vulkanutbrott, de tre första kvinnorna prästvigs, doktor Sandbergs THX och andrakammarvalet. Nobelpristagare i litteratur blev detta år Saint-John Perse från Västindien.

Här kommer lite stort och smått från vår stad, om vad som hände här för 60 år sedan.

Lördagen 2 januari

Folkmängden i Sävsjö

Folkmängden i Sävsjö med Hjärtlanda församling uppgår till 5.172 en ökning med 27 personer. Äldst i staden är fru Hilda Kristina Sandberg. Storgatan 8, född 1862.

Årets nyårsbal på stadt

i Sävsjö blev som sig bör en tillställning i det glada gemytets tecken. Källarmästare Gunnarsson hade att ta emot inte mindre än 160 gäster under kvällen och det betydde fullt hus i både Sturesalen och lilla festvåningen. Oves quintett svarade för dansmusiken.

Nu kan Trekanten-saneringen börja! Nyårsbesked från byggnadsstyrelsen.

Måndagen 4 januari

Julfest i Hembygdsstugan på lördagskvällen hade samlat ett 30-tal hembygdsvänner. Kåseri om julfirandet i gamla tider hölls av stud. Åke Werdenfels. För hushållet stod fröken Elna Nilsson och fru Ingegerd Henriks, som fick erkännande ord av föreningsordföranden Fabian Andersson Han manade samtidigt om sammanhållning till bevarandet av gamla seder och bruk.

Fredagen 8 januari

Ur "Blick på sta'n" sign. Bros.

Upp- och nedvänt har det varit med vädret och det må så vara, men när den gyllene trafikregeln att stoppa för rött ljus i onsdagskväll helt plötsligt syntes ställd på ända och det på ett ställe, där denna kardinalregel

annars efterföljs med så gott som obrottslig lydnad, nämligen järnvägsövergången i Sävsjö – ja, då börjar man undra. Inte nog med att folk kröp under bommarna huller och buller, det stod också en poliskonstapel mitt på spåren och uppmuntrade dem. Vad i all världen stod på? Anledningen till det förvånande beteendet vid "Suckarnas gång": tåget hade krockat med en älg och bommarna gick inte att få upp. Ingen tillfällig masspsykos sålunda utan en fullt legal företeelse. Men lustigt såg det ut.

Onsdagen 13 januari

Urpremiär för ishockey i Sävsjö. DK-basen inviger banan i morgon

I morgon blir det urpremiär för ishockey i Sävsjö. Då invigs nämligen stadens nya puckarbana invid Sturevallen med tal av drätselkammarens ordf. Erik Carlström och seriematch mellan sävsjöklubben Pinuten och Landsbro IF:s B-lag.

Måndagen 18 januari

Avgående brandchefen hyllad av kamrater och Sävsjö stad

Vid Sävsjö brandkårsklubbs årliga kamratfest på hotell Du Nord som hölls på lördagen, blev den vid årsskiftet avgående brandchefen Karl Söderqvist hjärtligt hyllad av sina kamrater i brandkåren. Söderqvist har tillhört Sävsjö brandkår sedan den bildades 1925 och har de senaste 14 åren fungerat som brandchef.

Fredagen 22 januari

Sävsjöbygdens SLU-avdelning

hade på onsdagen årsmöte i Torsets skola. I styrelsen nyvaldes Lennart Berggren till ordförande och likaså nyvaldes Eva Brüllert till vice ordförande, Vivianne Karlsson till sekreterare och Gunbritt Svahn till vice sekreterare. Kassören Bertil Berggren och vice kassören Rune Pettersson omvaldes. Övriga ledamöter i styrelsen är Sture Bringegård, Gunnel Johnsson och Gunnel Johansson. Till gruppleddare valdes Ivan Andersson och till programledare Gillis Claesson.

Tisdagen 26 januari

Sävsjö Hembygdsförening får 15.000 kr till restaurering av Eksjöhovgårdsruinen DK tillstyrkte restaurering av Eksjöhovgårdsruinen och därmed ett anslag

på 15.000 kr till Hembygdsföreningen, som föreslogs verkställa arbetet i fråga. Vidare tillstyrktes radioutrustning till polisen för en kostnad av 8.700 kr.

Lördagen 30 januari

Norrlandsfödd teol. dr. ny kyrkoherde i Sävsjö

Sävsjö har nu fått sin prästfråga löst. Vid fredagens konselj utnämndes nämligen komministern i S:t Görans församling i Stockholm, teol. dr. Per Erik Wagndal till kyrkoherde i Sävsjö församling. Sävsjö's nye kyrkoherde är norrlänning till börd, född i Luleå. Han har bl.a. tjänstgjort i Luleå och Härnösands stift. Teol. dr. blev han i Lund på en avhandling som hette "Gemenskapsproblemet hos Sören Kirkegaard". Under sin Hörnefors-tid har han haft Gunnar Nordahl, kanske Sveriges mest berömde fotbollsspelare som konfirmand.

Lördagen 6 februari

Sävsjöbor-man ur huse! Blomsterpris i Sport 60

Sävsjö har gjort en riktigt fin start i Sport 60 och tillslutningen vid de båda provtillfällena hittills har varit utmärkt. Men mycket mer finns att ge av stadsborna, som nu av kommitterade uppmanas att slänga makligheten över bord och slå ett slag för både den egna hälsan och för sin stad i kampen om Kungens kanna. Ett trevligt inslag för Sport 60-deltagarna på söndagen blir en tipstävling, "Känn din stad". Vinnare får ett så förnämligt pris som fria blommor under de tre resterande lördagarna i februari. Donator är IFK-ordföranden Wilhelm Andersson.

Onsdagen 17 februari

Ur "Blick på sta'n! Sign. Bros

Veckans mums heter Olympiabakelser - ett fyndigt påhitt av Sveriges Diplomkonditorier under olympiaåret 1960. Två sävsjö-konditorier är med i "bakelseolympiaden" och bland dem som redan provsmakat bakverken i stort antal befinner sig personalen på sävjöredaktionen. Man slickar sig om munnen och tackar konditor Hulthenheim för den läckra laddningen.

Måndagen 22 februari

Sävsjö-Ringius hyllad i radio

Som en av grundarna av fågelintresset i Sverige betecknades nittioårsfyllande sävsjögrosshandlaren John Ringius av experterna Nils Linnman och Nils Dahlbäck,

i Sveriges Radio, då de igår eftermiddag hade sitt vanliga söndagsprat om viltvård under rubriken "Naturen och vi". Att gratulera födelsedagsbarn är inte brukligt i dylika program, men Ringius har betytt så mycket för småfåglarnas vårdnad i vårt land att Linnman och Dahlbäck som kom ihåg Ringius fågelholksannonser sedan barndomen, hade beslutat sig för att göra ett undantag. Hoppas grosshandlar'n hörde på.

Lördagen 26 mars

Sävsjöfirma visar riskfri bäddsoffa

I den stora specialutställningen för bäddsoffor i Ostermans marmorhallar i Stockholm, som f.n. pågår deltar bl.a. Bjerhags Industri AB i Sävsjö. Sävsjöfirman visar en konstruktion som är absolut riskfri och som vunnit expertisens fulla gillande. Den sista tidens rädsla för bäddsoffor och dyschateller med anledning av att flera har legat och kvävts i desamma har gjort att folk i allmänhet ser alltmer skeptiskt på dessa sängmöbler. Utställningen har uppmärksammats av TV och Statens provningsanstalt är med och studerar de olika konstruktionerna.

Måndagen 28 mars

Dödsfall

På Sävsjö sjukstuga avled på fredagskvällen efter en längre tids sjukdom grevinnan Naemi Spens, maka till häradsskrivaren i Sävsjö greve Richard Spens. Den bortgångna var född 1913 i Stockaryd och ingick äktenskap 1938. Hon var en öppenhyrtlig, okonventionell och gladlynt människa. Sin plats som maka och mor fyllde hon på ett föredömligt sätt och omsorgen om hemmet var för henne det allt överskuggande livsintresset. Hon tillhörde bl.a. Röda korset och Rädda barnen. Närmast sörjande är maken och två döttrar, fadern direktör Rudolf Sörensen, samt tre syskon med familjer.

På söndagen avled på Eksjö lasarett fru Hanna Mill i en ålder av 83 år, Östra Parkgatan 8, maka till framlidne stenhuggaren och brobyggaren Sven Otto Mill. Den avlidna var född i Söderala, Hälsingland och vistades under uppväxtåren i Ransäter i Värmland. Hon erhöll senare anställning bl.a. i Småland, där hon träffade sin blivande make dåvarande grenadjären Mill. Vid äktenskapets ingående 1898 bosatte sig makarna i Bohuslän och till Sävsjö kom de i början av 1900-talet. Hon efterlämnar minnet av en arbetsam och uppoffrande mor. Närmast sörjande är sex barn med familjer.

Fredagen 1 april

Ur "Blick på sta'n" sign. Bros.

Idag skriver vi den 1 april. Det är i och för sig ett mycket angenämt datum, alldenstund det innebär s.a.s. skriftlig bevisning på att de långa vintermånadernas tid är över för den här gången. Dagen har ju också en annan anknytning av något lurigare karaktär. Minnesgoda läsare kommer säkert ihåg att vi i fjol på denna sida presenterade ett praktfullt höghus på kv. Trekanten, till många sävsjöbors förnöjelse – och förargelse (de lurades). I år undviker vi emellertid helt denna skämtsamma sidan av den dag som inne är. Vi har bara att sorgesamt konstatera att det omdiskuterade kvarteret i verkligheten ser precis lika förfärligt ut som för ett år sedan. Om inte värre. Rucklen på trekvart står där som ett skrämmande belägg för myndigheters oförmåga till handling , nästan monumentala i sin fulhet. Men stadsstyret tycks inte förefalla nämnvärt besvärat – antagligen anser man sig ha räddat skinnet genom de både yrkesskolebyggnaderna i kv. Svetsaren för lång tid framåt.

Tisdagen 5 april

Sävsjö seniorscoutlag

hade en trivselkväll i söndags i Hembygdsparken. Där förekom bl.a. allsång, tävlingar och kaffeservering och Kjell och Jan Rydberg sam Annika Söderkvist svarade för programmet . En ny medlem upptogs i föreningen. Man bestämde bl.a. att den traditionsenliga majelden skall anordnas.

Onsdagen 6 april

Flink restaurerar Eksjöhovgårdsruinen

Till entreprenör för restaureringen av Eksjöhovgårds slottsruin har kommitterade antagit byggmästare Lennart Flink , Sävsjö, vars anbud slutade på 33.700 kr.

Lördagen 9 april

HOTELL DU NORD

Sävsjö- tel.1

Moderna rum-god mat

"Dagens rätt"

Smör,bröd,mjolk och varmrätt inkl. betjäning kr 3:10

Abonenter mottages tacksamt .

Beställningar av alla slag ordnas.

Vördsamt ROSA ARBIN

Torsdagen 28 april

Trotjänare vid Sävsjö Apotek avgår efter 40 anställningsår

En som verkligen gör skäl för det nötta epitet.

trotjänare är laboratoriebiträdet Oskar Fransson i Sävsjö. I 40 år har han varit anställd på Sävsjö apotek och under denna tid tjänstgjort under sex olika apotekare. När Oskar Fransson i augusti 1920 började sin anställning var detta inrymt i nuvarande veterinärbostaden vid Djurgårdsgatan. Fastigheten ägdes av apotekare Claes Persson, som redan året därpå skänkte huset till veterinärstyrelsen. Persons efterträdare blev Ragnar Theorin och apoteket flyttades 1921 till den sandbergska fastigheten vid Storgatan närmare bestämt samma lokaler som Lönns Damekipering nu har (obs.1960). 1933 var det dags för en ny flyttning till nuvarande lokalerna vid Östra Järnvägsgatan. Sedan den senaste flyttningen har han som chefer haft i tur och ordning apotekarna Reinhold Sahlberg, Arvid Lindstedt, Thure Norin och Erik Werner. På sitt kära "labbis" under de senaste tio åren har Fransson tillverkat bl.a. två miljoner starka huvudvärkspulver, 7000 flaskor Hoffmans droppar, 1500 kg bröstdroppar etc. Fransson har bara under senaste decenniet vandrat sträckan mellan apoteket och järnvägsstationen med försändelser av olika slag cirka 15.000 gånger. På sin 60-årsdag för fem år sedan fick han Patriotiska sällskapets guldmedalj i andra storleken. I går kväll var Oscar Fransson hedersgästen vid en festlig supé på Stadshotellet, till vilken apotekare Werner inviterat sina anställda vid huvudapoteket i Sävsjö samt bodafors- och vrigstadfilialerna.

Onsdagen 4 maj

Affärsöverlåtelse

Shells Bensin- och Servicestation vid Parallellgatan i Sävsjö har av AB Rambrandt & Broddegård överlåtits till servicestationens tidigare föreståndare Nils Franke . Tillträde skedde igår.

Lördagen 7 maj

Det låter som en saga.....

Rivningen av Lomells-husen i kvarteret Trekanten har nu inletts. Röjningsarbetet påbörjades igår av byggnadsfirman Rambrandt & Broddegård . Som bekant är det meningen att en modern affärs- och bostadsfastighet skall ersätta rucklen, som nu äntligen skattar åt förgängelsen.

Fredagen 13 maj

Ur "Blick på sta'n" sign. Bros

Det är mer sällan det är sådan fart och fläkt på livet i den goda staden Sävsjö som det var under sistförflutna veckan.

Lions Club och dess dubbelevenemang med lokalrevy och loppmarknad satte färg på staden, folket hade hjärtans roligt och i den arrangerande klubbens aktivitetskassa rullade sekinerna in i jämn ström. Som pricken över i:et blev den av Sävsjö-Lions skänkta gåvan till TV-auktionen – bildhuggare Anton Gustafssons salladsskål av den 8000-åriga eken - den högst betalda saken, i varje fall så långt TV-tittarna fick följa med

Måndagen 23 maj

Ölförsäljningen

Kontrollstyrelsen avstyrker liksom tidigare länsstyrelsen de besvär Sävsjö nykterhetsnämnd anfört över att länsstyrelsen inte på nämndens yrkande återkallat tillståndet för specerihandlare Hugo Bringströmer att sälja öl för avhämtning i hans affär i Sävsjö.

Onsdagen 25 maj

Rekordantal grämössor vid sävsjöexamen igår

Ett nytt rekord noterades vid realexamen i Sävsjö på tisdagen. Jämnt 50 grämössor myllrade under glada rop ut på skolplanen för traditionella hyllningar, och det var det största antal som någonsin utexaminerats vid sävsjö-skolan. Alla som deltog i det muntliga förhåret klarade sig. En grupp elever klarade av "muntan" redan i måndags men man föredrog att vänta tills samtliga var klara. En elev, som skrivit godkänt föredrog frivilligt att vänta ett år med den grå mössans erövrande, för att vara säker på att klara inträdesproven till gymnasiet.

Det var elfte gången som det togs realen i Sävsjö. Bland dem som var flitigast i elden med sin filmkamera märktes rektor Harry Fröjd. Årets kull realister var nämligen den sista han fick vara med om att utexaminera i den skola han tjänat som rektor i 28 år. Den populära skolchefen lämnar som bekant sin befattning för att tillträda en adjunktstjänst i Lindesberg.

Namnen på de utexaminerade: Kjell Andersson, Kennet Asp, Stig Bjerkeby, Lars-Åke Holst, Per-Inge Mill, Jan Rydberg, Rune Törnkvist, Anita Andersson, Gunilla Boiart, Berith Ericsson, Vivi Fransson, Else Jönsson, Eartha Kling, Lisbeth Lindkvist, Britt Lundberg, Gun Moberg, Ulla Nyberg, Britt-Marie Olsson, Marianne Ottosson, Margareta Parner, Gudrun Petersson, Siv Sjöblad, Ingalill Svensson, Christina Wigelius, Gösta Gynnerstedt, Sven-Olof Holm, Georg Klein, Bertil Zettergren, Margarethe Blomberg, Eva Brüllert, Britt-Marie Gillmert, Inga

Hermansson, Wivi-Ann Karlsson, Gun Lindoff, Gun-Britt Svahn, samtliga Sävsjö, Hans Fridhagen, Carl-Åke Sundberg, Ulla Fridhagen, Bodafors, Göte Isaksson, Stig-Åke Forsén, Norra Sandsjö, Bengt Holm, Inga Andersson, Vivi-Anne Salomonsson, Erland Svensson, Hjälmseryd, Ingrid Gustafsson, Gun-Britt Larsson, Gun-Britt Maars, Birgit Malmberg och Thomas Åhlén, Vrigstad samt Birgitta Norin, Jönköping.

Tisdagen 31 maj

Sävsjö stad köper fastighet i centrum för 125.000 kr

Drätselkammaren i Sävsjö hade på måndagen sammanträde för första gången i den nya sessionsalen på nedre botten i polishuset. Som första ärende beslutade kammaren enhälligt föreslå SF att inköpa tomt nr 3 i kv. Bryggaren med tillhörande byggnader av grosshandlare Gunnar Claesson för ett pris av 125.000 kr. Tomtarealen är 2.034 kvm. DK hade intet att erinra mot att Centrumbaren fick tillstånd att bedriva trottoarsservering utanför Centrumhuset t.v.

Lördagen 4 juni

Sävsjöbo fick en månad för misshandel av polis

Torsdagens ting i Sävsjö blev det verkliga mammutsammanträdet och inte förrän 22.30-tiden var förhandlingarna slut. En plåtslagare från Sävsjö dömdes till en månads fängelse för våld mot polisman. Händelsen utspelade sig i svarandens lägenhet i mars i år och upptakten till det hela var att den åtalades maka till polisen anmält att en annan hyresgäst i fastigheten gick bärsärkagång i makarnas hem. När konstaplarna anlände visade det sig att två kamrater till svaranden hade pucklat på varandra ordentligt. Den ene av de båda slagskämparna var höggradigt berusad. När polismannen skulle föra den misshandlade till förhör blandade sig plåtslagaren i leken och ville frita den omhändertagne. Han kopplade därvid livtag på en av polismännen och slog honom också med knuten näve i ljumsken.

Svaranden bestred att han gjort sig skyldig till våld. Han menade att det var polisen som börjat bråka.

Onsdagen 8 juni

Regnskadorna i Sävsjö går inte att överblicka

Skadorna som anställdes vid måndagens skyfall kommer väl knappast att kunna taxeras, inte ens med ungefärligt belopp.

Måndagens ”syndaflo” var emellertid det allmänna samtalsämnet i staden och om man synade vad folk hade för sig upptäckte man snart att det rådde ovanligt livlig aktivitet i källarregionerna.

Fredagen 10 juni

Plaths Konditori

öppnar idag i Hotellannexet

Gamla och nya kunder hälsas välkomna

Fredagen 24 juni

Ny innehavare av konditori Sture

Konditori Sture i Sävsjö har i dagarna bytt ägare. Konditor Gunnar Hultenheim har nämligen överlåtit rörelsen till sin mångårige medarbetare Sven Engdahl med tillträde 1 juli.

I Hembygdsparken i Sävsjö

kommer sävsjöborna att fira midsommar enligt traditionella former med hembygdsföreningen som arrangör. Midsommarstången kläds i eftermiddag vid Lundbergs plan, varifrån den sedan bärs genom staden åtföljd av spelemän och lövade skrindor, där barnen får åka med. I Hembygdsgården blir programmet det vanliga med lekar kring stången, musik, servering m.m.

Måndagen 27 juni

Sävsjöfabrik antänd då blixten slog ner

Vid det häftiga åskväder som vid middagstiden på midsommarafton drog fram över Sävsjö antändes en fabriksbyggnad tillhörande bröderna Ernst, Titus och Verner Olsson, Mejensjövägen, Sävsjö. Av allt att döma har åskan slagit ner och splittrat en stor gran i den intilliggande sanatorieskogen och därifrån har överslag skett till fabriken, som antändes i södra gaveln. Genom snabbt ingripande av fabriken ägare och grannarna lyckades man dämpa de framflytande lågorna. Det blev en del vatten- och rökskador i byggnadens båda våningar.

Onsdagen 29 juni

Sävsjöpojke på mc svårt skadad vid krock med bil

En 18-årig Sävsjö-ungling, Sune Kling, son till disponent Martin Kling, Sävsjö, skadades svårt vid en trafikolycka i Sävsjö på tisdagskvällen. Olyckan inträffade i den s.k. Kistegårdskurvan på utfarten mot Vrigstad. Sune Kling kom på sin motorcykel, en tung 500-kubikare, från Vrigstadhålet och krockade mitt i kurvan med en Volkswagen, fördd av en Malmöfru på tillfälligt besök i Sävsjö.

Motorcykeln träffade bilens högra framparti med våldsam kraft och föraren fick högra benet och armen i kläm mellan bilen och det egna fordonet. Han blev liggande på vägbanan svårt skadad. Ett otäckt sår hade slitits upp på låret och dörrhandtaget hade fastnat i ena armen. Den skadade fördes i ambulans till Sävsjö sjukstuga varifrån han remitterades till Jönköpings lasarett. Den omständigheten att ynglingen var iförd störhjälm räddade honom från ännu allvarligare skador.

Fredagen 8 juli

Över 24.000 Sport 60-prov i Sävsjö på fyra perioder

Nu gäller det för sävsjöborna att ta nya friska tag i femte perioden och se till att provtagningen ökar. Huvudgrenen är nu simning och prov i den grenen kan avläggas i Vallsjöbaden. I annexet hålles expeditionen denna period öppen på onsdagar 18.30-19.30. Dessutom finns fasta kontroller för cykelprov i Vallsjöbaden och i affären i Hjärtlanda samt för gångprov i Hantverkargården.

Torsdagen 14 juli

Dödsfall

I sitt hem Västra Torggatan 25 avled på onsdagsmiddagen fru Valborg Göransson, maka till beklädnadsarbetare Gösta Göransson. Hon var född 1911 i Komstad och var anställd bl.a. vid Säfsjö Skofabriks AB innan hon ingick äktenskap. Fru Göransson var en av stadens mest aktiva kvinnliga gestalter inom det kommunalpolitiska området och hon beklädde flera framskjutna förtroendeposter. Sålunda var hon ledamot av hemhjälpnämnden och socialnämnden, tillhörde styrelsen för Sävsjö allmänna sjukförsäkring och satt med i kyrkofullmäktige. Arbetarpartiet hade i henne en hängiven förkämpe och hon beklädde ordförandeposten i Sävsjö socialdemokratiska kvinnoklubb. Närmast sörjande är make och son samt moder och sju syskon med familjer.

Tisdagen 19 juli

Fint Klockfynd av sävsjöpojke

I går skrev vi på den här sidan om klockor som tappats bort i Vallsjö äng. Dagens nyhet på klockfronten är ett fynd, om än icke av ädlare metall så nog så pråktigt i sitt slag. Det är en blåklocka, presenterad av 7-årig Bo Andersson, Sturegatan 9, Sävsjö, som hittade den väl utvecklade blomman under

ett besök i Bringetofta på söndagen. Stängeln mäter hela 127 cm och till denna respektabla längd har Bosse själv inte hunnit som framgår av bilden.

Torsdagen 28 juli

Ur "Blick på sta'n" sign. Bros

Högsommarmånaden juli lider mot sitt slut och fortfarande väntar vi på - sommaren. "Lider" är ju rätta ordet i det här sammanhanget ty den här tolfte delen av året har varit mer än lovligt trist ur väderlekssynpunkt,, inte minst för de stackars semesterfirare, som under tre fattiga ledighetsveckor tvingats åse hur alla drömmar om ljuvliga bad och behagliga dåsiga siestor på soldränkta strandlutningar gått upp i rök. Eller man får snarare tillämpa talesättet "drömmar gå som strömmar" i det här fallet, så som det skvalat i stuprännor och rännstenar hela månaden.

Måndagen 1 augusti

Fru Alma Ringius död

Fru Alma Ringius, Sävsjö, maka till grosshandlare John Ringius, har avlidit i en ålder av 80 år. Den avlidna var född i Jönköping, dotter till fabrikör Edvard Thunander och genomgick där Starkenfeldtska internatskolan. Efter avslutad skolgång innehade hon anställningar som guvernant bl.a. hos friherre von Essen, Källefäll, Västergötland. 1910 gifte hon sig med grosshandlare John Ringius, Sävsjö. Den bortgångna var mycket intresserad av i tidens hjälpverksamhet och sociala arbete. Hon var bl.a. ordförande i Sävsjö arbetsförening i 30 år och var samtidigt förrådsförvaltare i Sävsjö rödakorskrets, för vilket hon efter 25 års arbete erhöll Röda korsets förtjänstmedalj i silver. Hon sörjes närmast av maken, döttrarna fru Britta Holmström, maka till hr Folke Holmström, Lund och rödakors-sköterskan fru Inga Ringius, Uppsala barnbarn och syskon.

Tisdagen 9 augusti

Rekordartad tillgång på kräftor i Vallsjön

En som inte kan dra sig till minnes att han fått så mycket kräftor någonsin förr under de första fångsttimmarna är hemmansägare Thor Holm, som varit med i det fascinerande gamet i många år. Holm fiskar på det s.k. Torset-landet, som är känt för sin rika kräfttillgång och han och hans medhjälpare plockade på måndagsmorgonen upp cirka 600 kräftor i ett enda huj. Det är alltså rekordfångst för Holms del och även från andra håll är belåtenheten över fiskelyckan stor.

Lördagen 13 augusti

Ur "Blick på sta'n sign. Bros

Med tacksamhet konstaterar en enkel undersåte hurusom myndigheterna i den så här års ytterligt fridsamma staden Sävsjö demonstrerar sin företagsamhet genom att låta stensätta den del av Västra Järnvägsgatan, som är belägen mitt för kungl. Postverket. Gatukontorets sinne för ekonomi läggs vid samma arbete i dagen, eftersom det erforderliga granitunderlaget hämtas från det närliggande torget, vars diagonalt sträckta körbana på sin tid vederbörligen stensatt, numera inte fyller sitt ursprungliga ändamål. Men all torgstenen kanske inte går åt. Varför inte använda resten till en aldrig så liten sockel till det minsta av torgkonstverk på denna efter diagonaltrafikens slopande så ödsliga plats. Vi nöjer oss med ett litet ett - här i Sävsjö har vi, när det gäller sådana saker fått lära oss att inte ha några stora pretentioner.

Onsdagen 24 augusti

Terränglöpning och "kul med kulan" i SPORT 60-FINALEN

Den sjätte och sista Sport 60-perioden har nu inletts. Huvudgrenen är terränglöpning 1.250 m. men dessutom gäller vissa andra friidrottsprov. För Sävsjös del gäller det att hålla den framskjutna positionen bland kommunerna i Götaland och att om möjligt försöka passera Sala, som är enda stad i landet, som nått högre poäng än Sävsjö

Fredagen 3 september

Ur Kortbrev sign. V.E. Modig

Käre sävsjöbor!

Förlåt mig att jag än en gång stör Eder i Edert idoga arbete för Edert och landets försörjning. Men jag har några saker till på hjärtat så att säga. Icke utan en blandning av förundran och vemod fann jag, att ni nu rivit ner Lomellska fastigheten. Där skulle dock komma något stort i stället. Det hoppas vi alla medelålders söner vid Torkån. Det höga hus som en gång stod i hörnet Västra Järnvägsgatan och Kopparslagaregatan var vi mycket stolta över. Tänka sig ett trevåningshus! Det hade ur turistsynpunkt strategiskt läge. Den okunnige främling, som kom med tåget från Stockaryd, Grimstorp eller kanske ända från Aneby eller Tranås och trodde att vi vilade på lagrarna från vikingen Sibbe och Sturarnas tid fick se att djärvheten och framåtandan ännu levde i folkets bröst. Om än lomellska huset med

glasverandorna icke kunde mäta sig med de skyskrapor som mötte emigranter från Hultsjö och Hjärtlanda, när de hälsades av Frihetsgudinnan och styrde in mot Manhattan, så var dock detta inte illa.

Lördagen 3 september

Slutförsäljning

av allt porslin, servicer m.m. Måndag-Tisdag
Åke Eks Eftr. Tel. 100 46

Måndagen 12 september

Fullbokat i sävsjöfinkan

var det på lördagsnatten då fem fyllerister fick samsas om utrymmet. En av dem var från Sävsjö och de andra från kringliggande orter.

Onsdagen 21 september

Ur "Blick på sta'n sign. Bros.

Med glädje noteras att tennisklubben fick sitt anslag för 1961 höjt från 300 till 600 kr. Det var Artur Bloom som kom med detta yrkande och han fick stöd av "Yngvarna" Björkman och Junvik. Den livaktiga klubben är värd denna uppmuntran, och dess medlemmar förstår också på rätt sätt att uppskatta denna välvilja från stadens myndigheter. Allt fler ungdomar i Sävsjö har de senaste åren börjat syssla med tennis, och det är möjligt att klubbens ursprungliga planer på ytterligare en bana kommer att kunna realiseras inom en inte alltför avlägsen framtid.

Tisdagen 27 september

Renhållningsbesvär i Sävsjö avstyrks

Länsstyrelsen i Jönköping hemställer hos regeringsrätten om avslag på besvären av Bertha och Knuth Andersson, Sävsjö, över att de nekats att själva sköta renhållningen för deras fastighet kv. Enekullen i staden. Den ligger inom tillämpningsområdet för den för staden fastställda renhållningsstadgan. Även förste provinsialläkaren och hälsovårdsnämnden ställer sig avvisande till deras klagomål. Nämnden anser det nödvändigt med restriktivitet i fråga om undantagsbestämmelser från hälsovårdsstadgans föreskrifter, då man annars snart skulle tvingas åter till den ordning som rådde tidigare och som inte fyller moderna anspråk på renhållningen i en stad.

Realskoleelever plockar potatis

Tiden är snart inne att plocka potatisen ur jorden och som vanligt släpps eleverna i Sävsjö kommunala realskola lösa för ett par

dagar för att bistå odalmännen med de livsviktiga knölarnas bärgande.

Realskolans potatislov inträffar på måndag och tisdag i nästa vecka och lantbrukare som önskar hjälp har bara att hänvända sig till Arbetsförmedlingen i Sävsjö, som har hand om organiserandet av den ungdomliga arbetskraften.

Torsdagen 29 september

Meddelande

På grund av affärens överlåtelse hålles stängt för inventering lördagen den 1/10 1960
A.M. Roséns Eftr. John Ekholm

13 oktober

Tingshusvaktmästare Gustav Engdahl död nära 72 år

Han var född i Sävsjö och kom efter slutad skolgång först i toffelmakerilära. Därefter tjänstgjorde han bl.a. som bromsare vid järnvägen och som vaktmästare på Järnvägs-hotellet, innan han tog anställning som järnhandelsbiträde hos järnhandlare Carl Hammargren. På denna plats var han verksam flera år till 1928, då han flyttade till Säfsjö Järn- & Maskinaffär och blev handelsbokhållare där. Den 1 oktober 1933 tillträdde han befattningen som vaktmästare på Sävsjö tingshus, en syssla som han innehade i 27 år och skötte på ett utomordentligt sätt. Vid nyinvigningen efter tingshusets renovering skulle Engdahl ha fått motta kungliga patriotiska sällskapets guldmedalj, en högtidsstund som han alltså aldrig fick uppleva. I sin ungdoms dagar skördade han åtskilliga lagrar som idrottsman. Han tillhörde pionjärerna på idrottsfältet i Sävsjö tillsammans med Gustav Strömqvist, Georg Banér och Artur Hermansson och han var all-round i allra högsta grad. Han var också på sin tid en skytt och i sin prissamling var det särskilt skyttetroféerna han satte värde på. Den bortgångne sörjes närmast av sonen Magnus, bosatt i Stockholm samt två bröder och en syster samtliga bosatta i Sävsjö.

27 oktober

Ur "Blick på sta'n sign. Bros.

Vi efterlyste en frifräsare i SF och hade så när glömt bort Yngve Björkman, som svarade för fullmäktigesammanträdet verkliga poäng genom att motionera om inrättande av stadsbibliotek i hotellannexet. Fullmäktigeledamöterna tittade på varandra med oförställd förvåning som trodde de inte sina öron, drog så tveksamt på munnen som

om de tänkte, nu driver han väl ändå med oss den gode VEÅ-direktören. O, nej det hela var blodigt allvar och sedan man hämtat sig för överraskningen överlämnades motionen högtidligt till drätselkammaren för behandling. Detta förunderliga hotellannex, rucklet med inte bara nio utan nittionio liv, dömt att rivas av stadsfullmäktige för många år sedan, men som sedan dess inrymt järnhandel, skobutik, manufakturaffär, garnbod och senast kafé. Nu ska det alltså bli stadsbibliotek. Nästa motion kommer förmodligen från Artur Bloom som i annexet ser det blivande idrottshuset.

11 november

Åke Gustafsson främst hos sävsjöorienterarna

IF kamraterna har i år haft sitt hittills livligaste år. Inte nog med att föreningens orienterare gjort ett större antal starter i tävlingar av skilda slag än något år, man har även arrangerat en av de största orienteringstävlingar som någonsin ägt rum i landet. Även i fråga om nådda framgångar har 1960 varit ett rekordår för sävsjöorienterarna. Åke Gustafsson har varit det stora namnet med många förnämliga placeringar, men även flera av de övriga sävsjöorienterarna har lyckats bra vid skilda tillfällen. Följande klubbmästare har korats under året: damer: Gunnel Wikström, AO: Olof Sjöstrand. juniorer, dag: Johnny Thorstensson, juniorer, natt: Lothar Hennig, seniorer, natt: Ingvar Pettersson, samt pojkar Conny Svensson. I IFK:s poängorientering blev det följande segrare i de olika klasserna: YO: Ingvar Pettersson, AO: Olof Sjöstrand, AJ: Åke Gustafsson, YJ: Alf Johansson, damer: Inge-Lise Porsgaard, AP: Åke Magnusson och YP: Roland Blomqvist.

5 december

Okonstlad lucia ”purrades” med glädjebudskap i ottan.

Det var en glädjestrålande ung dam som tidigt på lördagsmorgonen fick beskedet att hon blivit vald till Sävsjö Lucia 1960. Inge-Lis Porsgaard var namnet för dagen i Sävsjö,

en upphöjelse i berömmelse och ära, låt vara lokalt begränsad sådan, som måste få ett 17-årigt flickhjärta att klappa i betydligt hastigare takt. Mamma Inger tog emot telefonsamtalet med glädjebudskapet från Lucia-kommittén redan vid 6-tiden på morgonen. Arrangörerna av Lucia-tävlingen, Sävsjö Vålgång och denna tidning, var som sig bör först med uppvaktningen. När Lucia-kommitténs ordförande Sten Sture Stenander, juryledamoten Edel Malmquist och tidningens representant anlände kl 7 på morgonen ljusstrålade den porsgaardska villan vid Sandsjövägen som på självaste julafton, kaffebordet stod dukat och Inge-Lis var naturligtvis medelpunkten för allas intresse. Faster och farbror och kusin från Danmark var av en händelse på besök och hade turen att få vara med om det högtidliga tillfället.

20 december

Ur”Blick på sta´n sign. Bros

David Holm och Edvin Andersson har nu önskat varandra Gott nytt år och tillsammans med övriga stadsfullmäktigeledamöter intagit traditionell finalfika på källarmästare Gunnarssons bekostnad, varför den kommunala julfriden må anses ha lägrat sig över staden, God Jul på er, tyranner och undersåtar!

31 december

FN-soldaten Bosse Svensson från Sävsjö fick under Sveriges Radios inspelning av julhälsningar från Gaza-bataljonen bl.a. tjänstgöra som chaufför åt Sven Jerring. Farbror Sven tackade för hjälpen genom att på torsdagskvällen ringa upp Svenssons familj hemma i Sävsjö och personligen framföra en hälsning från Bosse till frun och de två barnen.

MAJ-SOFIE ANDERSSON
majsofie@telia.com

